

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**PRIMERJAVA PROGRAMOV ZA OSIPNIKE
NA FINSKEM IN V SLOVENIJI**

Dunja Fartek

Ljubljana, 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**PRIMERJAVA PROGRAMOV ZA OSIPNIKE
NA FINSKEM IN V SLOVENIJI**

Mentorica: doc. dr. Vesna Leskošek

Dunja Fartek

Ljubljana, 2008

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Dunja Fartek

Naslov naloge: **Primerjava programov za osipnike na Finskem in v Sloveniji**

Kraj: Gornja Radgona

Leto: 2008

Število strani: 66

Št. slik: 4

Št. preglednic: 11

Št. prilog: 1

Št. grafov: 2

Mentorica: doc. dr Vesna Leskošek

Deskriptorji: osipniki, izobraževalni sistem, čustvene in vedenjske težave, PUM - Projektno učenje za mlade, Produktijska šola, 10. razred na Finskem, Hiša za mladostnice, Silta Association.

Povzetek

V diplomski nalogi obravnavam problem osipništva na Finskem in v Sloveniji, pristope in ukrepe, ki so uporabljeni v obeh državah za zmanjšanje osipa in pomoč osipnikom, ponujene organizacije in programe za osipnike iz obeh držav.

Pomen znanja v sodobnih razvitih družbah narašča tako za posameznika, posamezne socialne skupine kot družbe v celoti. Prezgodnji izstop posameznika iz izobraževalnega sistema brez pridobljene kvalifikacije ne samo da zmanjšuje njegove možnosti pridobiti zaposlitev na trgu delovne sile, uspešno delovati na delovnem mestu in prispevati k razvoju družbe, temveč zmanjšuje tudi njegove možnosti, da bi sam izbral želeni način življenja ter izkoriščal tiste pridobitve družbe, h katerim naj bi tudi sam prispeval.

Osipniki so tisti del populacije, ki je zaradi prezgodnjega izstopa iz izobraževalnega procesa in posledičnega pomanjkanja poklicne kvalifikacije depriviligiran. Tveganje za osip se začne razvijati že zgodaj v učenčevem življenju; k njemu prispeva veliko razlogov. Ponavadi pride do kritične napetosti med osebnimi problemi in pogoji, ki so povezani z družino ali socialnim okoljem učenca, ali s šolskimi procesi in odzivi.

Title: Comparison of programmes for early school dropouts in Finland and Slovenia

Descriptors: early school dropouts, education system, emotional and behavioral problems, PUM – Project Learning for the Youth, Production School, 10th grade in the city of Tampere, Girls' House in Tampere, Silta Association.

Summary:

The thesis will focus on the problem of early school dropouts in Finland and Slovenia, approaches and measures used in both countries to help and minimise the number of early school dropouts. Furthermore, various Slovenian and Finnish organizations and programmes for early school dropouts are presented in my thesis as well.

The importance of knowledge is more and more emphasized in modern developed societies in relation to the individual, social groups and society as a whole. If an individual decides to withdraw from an education system early without obtaining any qualifications, this action not only reduces his chances for employment in the labour market, successful operation in workplace, and thus contribution to development of society but also reduces his chances of being able to choose a desired way of life and exploit acquisitions of society that he contributed to.

Early school dropouts are considered an underprivileged part of population due to an early withdrawal from the education process and a consequent lack of professional skills and qualifications. A risk for an early dropout starts to develop early in the life of a pupil for various reasons: critical tension caused by personal problems, conditions related to the family and social environment of an individual, or school processes and reactions.

Življenje je dolga in zavita pot, ki ima več smeri.

A vsak si izbere svojo:

eni si ravno in lepo,

drugi zavito in strmo,

tretji pa se zabijejo v golo navpično steno.

Toda namen vseh je, da pridejo do ciljev, ki so si jih zastavili.

In prav vsak pride do cilja, če se le malo potrudi in ob tem

spoštuje in ne pohodi drugih ljudi, ki mu stojijo ob poti. (Frkač, 1998)

KAZALO

1 TEORETIČNI UVOD	10
1.1 OSIPNIKI	10
1.1.1 Definicije osipa	10
1.1.2 Mladi, ki so predčasno zapustili sistem šolanja	11
1.2 SPREMEMBE ODRAŠČANJA V SODOBNIH DRUŽBAH	12
1.3 PROSTORI, KI ODPIRAJO OTROKOM POT V ŽIVLJENJE	12
1.4 RAZLIČNI PRISTOPI SPREMLJANJA IN PREDSTAVLJANJA OSIPA	14
1.5 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA OSIP	19
1.5.1 Rezultati raziskav	19
1.6 SLOVENSKI IN FINSKI PROGRAMI IN ORGANIZACIJE ZA OSIPNIKE	23
1.6.1 PROJEKTNO UČENJE ZA MLAJŠE ODRASLE – PUM	23
1.6.1.1 Začetek projektnega učenja za mlajše odrasle	23
1.6.1.2 Kaj je projektno učenje za mlajše odrasle	23
1.6.1.3 Ciljna skupina	24
1.6.1.4 Cilji programa	25
1.6.1.5 Trajanje programa in pogoji za vpis	27
1.6.1.6 Izvajalci programov PUM v Sloveniji	27
1.6.2 PRODUKCIJSKA ŠOLA	28
1.6.2.1 Zgodovina Produktijske šole	28
1.6.2.2 Ciljna populacija produktijske šole v Sloveniji	29
1.6.2.3 Značilnosti udeležencev	29
1.6.2.4 Cilji programa	30
1.6.2.5 Izvajalci programa produktijske šole	30
1.6.3 ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAPOSLOVANJE IN CENTRI ZA INFORMIRANJE IN POKLICNO SVETOVANJE	31
1.6.3.1 Centri za informiranje in svetovanje za mlade na vzporedni poti	32
1.6.4 10 th GRADE (The City of Tampere) – Deseti razred v Osnovni šoli na Finskem	35
1.6.5 THE GIRLS HOUSE IN TAMPERE- Hiša za mladostnice v mestu Tampere na Finskem	36
1.6.5.1 Zgodovina Hiše za mladostnice	36
1.6.5.2 Ciljna skupina	36
1.6.5.3 Cilji	36
1.6.5.4 Osnovna dela	37
1.6.5.5 Delovne metode/aktivnosti	37
1.6.5.6 Cilji projekta	38
1.6.6 SILTA-ASSOCIATION	38
2 PROBLEM	41
3 METODOLOGIJA	42
3.1 VRSTA RAZISKAVE, MODEL RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE	42
3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	42
3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE	43
3.4 ZBIRANJE PODATKOV	43
3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	44
4 REZULTATI RAZISKAVE IN RAZPRAVA	45
4.1. SPLOŠNI PODATKI O ORGANIZACIJI	45
4.2. KADROVSKA STRUKTURA V POSAMEZNI ORGANIZACIJI OZIROMA PROJEKTU	47

4.3. NAMEN IN CILJI ORGANIZACIJ OZIROMA PROJEKTOV	48
4.4. STRUKTURA OSIPNIKOV V ORGANIZACIJAH OZIROMA PROJEKTIH.....	49
4.5. ŠTEVILO VKLJUČENIH OSIPNIKOV V ORGANIZACIJE OZIROMA PROGRAME ZA LETO 2006.....	50
4.6. PROGRAMI ORGANIZACIJ OZIROMA PROJEKTOV	51
4.7. REZULTATI ORGANIZACIJE OZIROMA PROJEKTA ZA LETO 2006	52
4.8. OBSTOJ MREŽE PROGRAMOV NA RAVNI DRŽAVE	52
4.9. STRUKTURA DNEVA NA ORGANIZACIJI OZIROMA PROJEKTU	53
4.10. STVARI, KI ZAPOSLENE MOTIJO PRI SAMI ORGANIZACIJI IN BI SI JIH ŽELELI SPREMENITI	55
4.11. STRATEGIJE ORGANIZACIJ IN PROJEKTOV:.....	56
5 SKLEPI.....	57
6 PREDLOGI.....	59
7 VIRI IN LITERATURA.....	61
8 POVZETEK.....	64

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Ključni kazalnik za spremljanje napredka glede oseb, ki so prezgodaj zapustile šolo (2001)	16
Preglednica 2: Ključni indikator za spremljanje napredka glede oseb, ki so prezgodaj zapustile šolo, v EU-15 in EU-25	16
Preglednica 3: Opravljeno delo in število vključenih v projekt ISM med 1. 1. 2005 in 30. 6. 2006.....	34
Preglednica 4: Splošni podatki.....	45
Preglednica 5: Kadrovska struktura	47
Preglednica 6: Namen in cilji organizacij oziroma projektov	48
Preglednica 7: Struktura osipnikov v organizacijah oziroma projektih.....	49
Preglednica 8: Število vključenih v organizacije oziroma programe za leto 2006.....	50
Preglednica 9: Programi organizacij oziroma projektov	51
Preglednica 10: Rezultati organizacije oziroma projekta za leto 2006.....	52
Preglednica 11: Obstoje mreže programov na ravni države.....	52

KAZALO SLIK

Slika 1: Shema izobraževalnega sistema v Sloveniji.....	21
Slika 2: Shema izobraževalnega sistema na Finskem.....	22
Slika 3: Organizacija Silta Association na Finskem v mestu Tampere	39
Slika 4: Shema šolanja za izbrani poklic	40

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Delež mladih od 18 do 24 let z ISCED 2 nivojem izobrazbe ali manj, ki niso v izobraževalnem procesu ali usposabljanju, leto 2006.....	17
Graf 2: Deleži srednješolcev v Sloveniji, ki so izdelali četnik ob koncu šolskega leta 1995-2006.....	19

PREDGOVOR

Kot študentka četrtega letnika Fakultete za socialno delo sem imela priložnost študijske izmenjave Erasmus. Študirala sem na Finskem od 20. 9. 2006 do 20. 12. 2006 in imela priložnost spoznati in se seznaniti s programi za osipnike (mladostnike po končani osnovni šoli), ki jih ponuja Finska oziroma točneje mesto Tampere v katerem sem študirala. Odločila sem se za primerjavo programov med Finsko in Slovenijo. Kot bodočo socialno delavko me zanima delo z mladimi, tako je bil tudi povod za mojo diplomsko nalogo prav navdih pri mladih in programi, ki jih država ponuja mlademu človeku, ki se sooči z neuspehom v procesu šolanja. Ugotoviti želim koliko organizacij se ukvarja z osipniki, ki potrebujejo učno in socialno pomoč. Zanimajo me razlike v številčnosti in pestrosti programov organizacij na Finskem in v Sloveniji. Kakšna je možnost vrnitve osipnikov nazaj v redno šolanje, oziroma zaposlitev. Pestrost, strokovnost in finančna podpora programov za osipnike med državama.

Predvidevam, da pri nas in v svetu narašča število osipnikov. Želim narediti primerjavo, ugotoviti ponudbo, pestrost organizacij (kakšna je, kaj zares ponujajo, pogledi na osipništvo), zanimajo me tudi podobnosti in razlike med programi.

Podrobneje bom predstavila organizacije, ki se ukvarjajo z mladostniki–osipniki, z mladimi, ki so predčasno zapustili sistem šolanja. Predvsem bo zanimiva primerjava le teh organizacij med Finsko in Slovenijo. Na osnovi vprašalnika, ki sem ga sestavila, sem dobila zanimive primerjave.

Posebna zahvala gre moji mentorici doc. dr. Vesni Leskošek za ideje, nasvete, pomoč in podporo pri pisanju diplomske naloge. Zahvaljujem se vsem, ki so mi pri izdelavi diplomske naloge kakorkoli pomagali. Hvala staršem, ki so me v času mojega študija spodbujali, mi stali ob strani, nudili pomoč in podporo.

1 TEORETIČNI UVOD

V Sloveniji se o problemu osipništva govori šele od 90. leta prejšnjega stoletja. Ta relativno pozen vstop med pomembnejše teme javne politike je deloma posledica intenzivnosti in narave drugih socio–ekonomskih sprememb v prvih fazah preurejanja sistema (prehod na tržno gospodarstvo, ki poudarja večjo odgovornost posameznika za lasten razvoj in položaj v družbi, ter dvoumno poudarjanje pomena stroškov, ki jih posameznik brez poklicne kvalifikacije predstavlja za družbo), deloma postopnega povečanja občutljivosti družbe za probleme, ki jih osip prinaša za posameznika in za družbo, deloma pa posledica zunanjega vpliva – povečanega zanimanja za posledice osipa in določanja politik ravnanja na ravni EU.

Pred nekaj desetletji je pomen znanja, (do) končanja izobrazbe in pridobljene poklicne kvalifikacije ni bil tako izrazit, kot je to zdaj v razvitem svetu. Medtem, ko je takrat tisti, ki je predčasno zapustil šolanje, še lahko našel dobro plačano zaposlitev ali pa je upravičeno pričakoval, da mu bo uspelo v zglednem času napredovati do dobro plačane zaposlitve, je danes vedno manj takih priložnosti in zlasti tisti brez dokončane srednje šole lahko pričakujejo, da bodo z vedno večjo verjetnostjo ostali na dnu plačilne liste ter v slepi ulici trga dela, brez možnosti napredovanja na kakšno boljše delovno mesto.

Razmere na trgu delovne sile so se tako zelo zaostrole, da mladi brez poklica in delovnih izkušenj skorajda nimajo več možnosti za zaposlitev.

1.1 OSIPNIKI

1.1.1 Definicije osipa

Največji izziv vsake študije o srednješolskih osipnikih predstavlja vprašanje kako definirati in identificirati osipniško populacijo. Definiranje osipništva povzroča precej problemov. Formulacija sprejemljive definicije osipništva je manj pomembna kot to, da definicija zrcali sprejemljivo in konsistentno prepoznavanje učenca, ki več ne nadaljuje izobraževalnega programa. Definicija mora biti enolično in konsistentno uporabna. Primer take definicije je

na primer: osipnik je posameznik/ca, ki zapusti šolo pred zaključkom izobraževalnega programa oziroma razreda, brez da bi se prepisal/a na drugo šolo ali kakšno drugo izobraževalno institucijo. Ali pa osipnik je učenec, ki je :

- vpisan v prejšnjem šolskem letu, a šole trenutno ne obiskuje;
- se je izpisal iz šole.

Evropska unija je v študiji: »osip in srednješolsko izobraževanje« predlagala naslednje definicije osipa – osipniki so tisti, ki:

- ne nadaljujejo izobraževanja po osnovni šoli in se ne vpišejo niti v poklicno usposabljanje;
- prenehajo obiskovati srednjo šolo med ali na koncu prvega leta, ko so se vpisali;
- ne zaključijo srednje šole oz. poklicnega usposabljanja (Bucchi, 2002:2).

1.1.2 Mladi, ki so predčasno zapustili sistem šolanja

Vedno več je otrok, ki imajo učne težave. Te največkrat povzročajo slabši učni uspeh ali kar neuspeh, ki nastane zaradi spleta posebnih okoliščin. Največkrat gre za preplet različnih dejavnikov, ki izhajajo iz otroka in okolja hkrati in se tako vrtijo v začaranem krogu, katerega starši in otroci, včasih pa tudi učitelji, ne zmorejo sami zaustaviti in zato iščejo pomoč. Pomemben dejavnik je otrokova samopodoba, ki si jo postopoma oblikuje v družini in v odnosih z drugimi, njemu pomembnimi osebami. Tako se v obdobju pubertete in adolescence (ravno v obdobju intenzivnega razvijanja lastne identitete) oblikuje kognitivno pogojena čustvena drža, v smislu: kaj zmorem in česar ne, koliko sem sposoben oziroma koliko sem vreden. Če nima dovolj dobro razvite samopodobe je tudi učni uspeh slab, to je dejansko vzrok za opustitev sistema rednega šolanja (Klenovšek, 1995).

1.2 SPREMEMBE ODRAŠČANJA V SODOBNIH DRUŽBAH

Pod udarom hitrih sprememb je zlasti proces socializacije oziroma odraščanja. Ob koncu prejšnjega stoletja so se pogoji odraščanja in možnosti za vstop v odraslost posebej zaostri in to sproža prav dramatične spremembe v konstituciji mlade generacije in prehodih v odraslost. Spremembe v odraščanju se kažejo v vrsti nasprotij, ki povzročajo povečano ranljivost in občutljivost mladih. Pomembna značilnost je tudi, da vedno več groženj in negotovosti izhaja iz pričakovanja prihodnosti, oziroma se nahaja v bližnji ali bolj oddaljeni prihodnosti in pritiska sedanjosti. Zmanjšuje se pomen družbenih ali socializacijskih ovir iz preteklosti (npr. sprejemanja tradicij, pritiskov avtoritet) (Ule, 2003).

Že kar tradicionalno prepričanje, da je treba mlade obdržati v formalnem izobraževanju za »vsako ceno«, saj so npr. tisti, ki prezgodaj izstopijo, prikrajšani razvojne spodbude, ki so bolj ali manj posredno vpletene v proces šolanja: od spodbudnega občutka pripadnosti vrstnikom (in vrstnicam) do postopne vse večje sposobnosti za prevzemanje odgovornosti in za dejavno obvladovanje vedno težjih preizkušenj ter tako neskončno pomembno vero vase, ki raste vzporedno z vsem tem (Tomori, 2002).

Čeprav ob izstopu iz formalnega sistema izobraževanja, ki je »resnici na ljubo« še vedno »steber gotovosti« v življenju sodobnih mladostnikov in mladostnic, gotovo vedno obstaja tveganje trajne socialne (in ekonomske) izključenosti – je za posamezne mlade gotovo bolje, da se vsaj za določen čas umaknejo iz tega sistema (okolja), seveda pod pogojem, da obstajajo tako »kraji«, kamor se lahko umaknejo kot odprte poti nazaj v sistem iz katerega izstopajo. Vsekakor pa je ob tem zelo pomembno, da se sistemsko – in ne stihijsko, odvisno od naključij in zgolj pobud civilne družbe – vzpostavijo raznovrstne alternativne oblike izobraževanja v okviru opornih skupin, ki ne delujejo ločeno od ostalega socialnega okolja, ampak so vanj kar najmočnejše vključene.

1.3 PROSTORI, KI ODPIRAJO OTROKOM POT V ŽIVLJENJE

Delo, ki ga je družba načrtala v programih različnih organizacij, odpira prostor in moč narediti nekaj za otroke. Odpreti jim pot v življenje, morda premor, ki ga potrebujejo.

Odpočiti si od stisk bolečega družinskega življenja, ali pa morda premor pred odraslostjo, napor prevzemanja odgovornosti, postavljanje mej, vodljivost in pomoč pri učenju. To niso več otroci, to so mladi ljudje, potrebni pravega pristopa za doseg ciljev. Pomembno je, da organizacija najde ustrezni strokovni kader, ki uspešno vodi in pomaga pri izobraževanju osipnikov. Receptov ni, potreben je individualno delo s posameznikom (Flaker, 1997).

Dobre šole, bi bile šole, v katerih bi učitelji in ravnatelji izvajali vodenje z zgledom brez prisile in učili teorijo izbire tako učence kot njihove družine. Ti učenci morajo imeti možnost uživati v zadovoljujočem odnosu z ljubečimi, potrpežljivimi učitelji, ki so morda edini zanesljiv vir ljubezni, ki so ga lahko deležni. Dobri učitelji vedo kako ponuditi učencem kar potrebujejo – in to jim ne vzame veliko časa, saj to vzpodbudi učence. Prav tako se trudimo za šole brez mamil, še bolj pa se moramo truditi za šolo brez prisile in dobro šolo brez neuspeha, saj vodi mlade v objem mamil prav odtujitev, ki jo povzročata prisila in kaznovanje (Glasser, 1998).

Danes se vedno bolj poudarja, da mora šola postati mesto – VKLJUČEVANJA oz. PONOVRNEGA VKLJUČEVANJA. Preprečevanje šolskega neuspeha je tudi družbena nujnost. Da bi šolski sistem to zmožel, se morajo organizirati raznovrstne tudi individualne poti šolanja, tako, da se nikdar ne zaprejo možnosti za kasnejše vrnitve v šolski sistem. Ne sme biti le »ene kraljevske« poti do izobrazbe, kot pravi Delors (1996). Naj gre za menjavo obdobj izobraževanja z obdobji dela. Razvoj vseživljenjskega učenja zahteva tudi oblikovanje novih načinov pridobivanja spričeval, ki bodo upoštevala vse pridobljene sposobnosti. Omenjeno poročilo mednarodne komisije govori o »osebni izkaznici usposabljanja«, ki bi vsakemu omogočala priznavanje njegovega znanja in spretnosti, ki jih je pridobil. Ta rešitev bi bila zelo ugodna predvsem tudi za tiste brez formalnih kvalifikacij. J. Delors (1996) je med svoje temeljne naloge postavil razmislek o problemih povezanih s šolskim neuspehom, ki so mu izpostavljeni pravzaprav vsi socialni sloji, čeprav seveda še bolj tisti iz socialno manj spodbudnih okolij. Med kazalce neuspeha sodijo naslednje oblike neuspeha:

- ponavljanje razreda,
- osip učenca,
- prehod med šolskimi programi v smeri brez realnih možnosti,

- zapuščanje šole brez kvalifikacije in brez vsake priznane usposobljenosti.

Vse te oblike imajo za človeka – posameznika in za družbo skoraj da vedno uničujoče posledice.

Kranjc (1999) ugotavlja, da so vzroki za izpise zelo različni:

- dijaki nimajo jasnega cilja,
- ne želijo ponavljati,
- ne želijo biti izključeni,
- neustrezen program (smer, zahtevnost).

Ukrepi za preprečevanje osipa na kurikularni ravni.

V okviru sistemskih pristopov za zmanjševanje neuspeha komisija OECD (Overcoming failure at school 1998) priporoča tako preventivne kot kurativne ukrepe:

- izboljšati kakovost predšolske vzgoje ter poskrbeti za najzgodnejšo intervencijo;
- podaljšati čas obveznega šolanja;
- poskrbeti za kurikularne reforme – tako z vidika ciljev izobraževanja, vsebine kot z vidika strukture sistema (upravljanje, izpitni sistem, akreditacijski sistem in sama struktura sistema).

1.4 RAZLIČNI PRISTOPI SPREMLJANJA IN PREDSTAVLJANJA OSIPA

Za spremljanje in analizo ospia je predvsem pomembno izbrati primeren način zbiranja podatkov. V svetu so uveljavljeni štiri načini zbiranja podatkov o osipnikih:

1. Registri šolajoče se mladine, ki jih vodijo posamezne šolske ustanove in se zbirajo v centralni bazi na ravni države.
2. Namenske raziskave, ki ponujajo možnost določiti ravno tista vprašanja, ki odkrivajo najpomembnejše značilnosti procesa osipa in oseb, ki so se zanj odločile (po drugi strani so

take namenske raziskave drage in pogosto ne morejo doseči velikosti, ki bi zagotovila zanesljivost podatkov pri posameznih skupinah osipnikov).

3. Popis prebivalstva, ki ponuja najbolj obsežno podatkovno bazo, ki pa ni vedno najbolj sodobna, saj se obnavlja na 5 ali 10 let.
4. Anketa o delovni sili, ki ponuja mednarodno primerljive podatke, vendar ni primarno namenjena analizi izobrazbe in osipa.

V državah EU ne obstaja enotna definicija osipa in tudi ne enotna klasifikacija osipnikov. Posamezne države glede na možnosti in značilnosti lastnega izobraževalnega sistema in gospodarstva ter glede na lastne potrebe določajo način spremljanja, analize in prikazovanja pojava osipa. Ti načini pa v večini primerov niso primerni za mednarodno primerjavo. Zato je Evropska komisija 1997 sprožila raziskavo z naslovom Dropping out and secondary education (Ignjatović, (2007:112), povzeto po Bucchi, 2000), v okviru programa DG XXII SOCRATES, ki naj bi predstavila stanje na področju spremljanja tega pojava v osemnajstih evropskih državah (15držav EU, Liechtensatein, Norveška in Islandija).

Raziskava Dropping out of secondary education (Ignjatović, (2007:112), povzeto po Bucchi, 2000), postavi tri kriterije za definiranje osipnikov:

1. tisti, ki ne nadaljujejo izobraževanja po sprejetju šolskega spričevala in se ne vpišejo v katerikoli tečaj poklicnega usposabljanja;
2. tisti, ki prenehajo obiskovati srednješolsko izobraževanje v ali po prvem letu študija;
3. tisti, ki ne dobijo spričevala (certifikata) na koncu srednješolskega izobraževanja ali poklicnega usposabljanja.

Do sedaj predstavljeni rezultati kažejo na velike razlike v določitvi osipa v evropskih državah. Temeljne ugotovitve prvega dela raziskave so:

1. ni primerljivih virov primernih za takojšnjo in preprosto seznanjanje s pojavom;
2. statistične informacije se razlikujejo od države do države glede načina izdelave in časa publikacije;
3. gre za pomanjkanje homogenosti metodologije in enotnega formata zbiranja podatkov;
4. v nekaterih primerih je bilo težko rekonstruirati procese, po katerih so bile narejene statistične informacije;

5. samo nekaj držav vodi uradne raziskave, ki so relevantne za to študijo;
 6. obstajajo velike razlike v pomenu, ki ga posamezne države pripisujejo pojavu osipa;
- definicija je prilagojena specifičnim potrebam in situacijam v posameznih državah.!
- (Ignjatović, (2004:112), povzeto po Bucchi, 2000).

Preglednica 1: Ključni kazalnik za spremljanje napredka glede oseb, ki so prezgodaj zapustile šolo (2001)

	Povprečje EU	Povprečje treh najboljših držav (Švedska, Finska in Avstrija)
Osebe, ki so predčasno zapustile šolo in se ne izobražujejo ali usposablajo	19,4 %	10,3%

Vir: Ignjatović (2004:91): Revija vzgoja in izobraževanje. št. 5, leto 2004, Ljubljana; povzeto po European Commission, 2002.

Ta kazalnik naj bi bil najboljši približek stopnji osipa v državah EU, za različne izobraževalne sisteme in različne definicije, ki se uporabljajo na lokalnem (državnem) nivoju.

Preglednica 2: Ključni indikator za spremljanje napredka glede oseb, ki so prezgodaj zapustile šolo, v EU-15 in EU-25

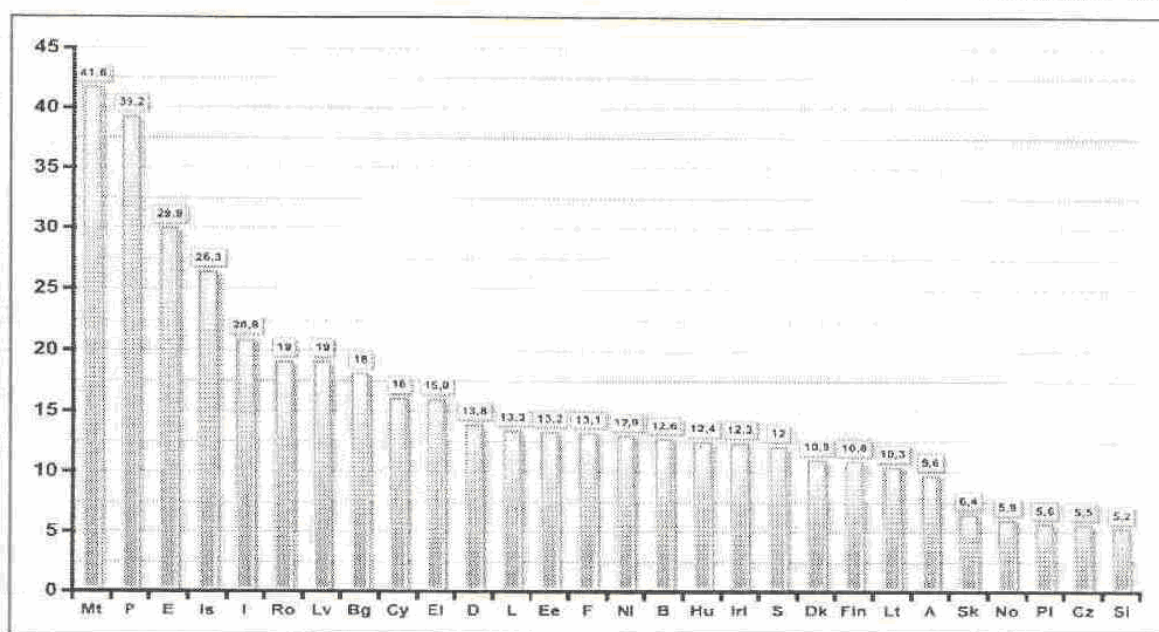
Osebe stare med 18 in 24 let, ki imajo nizko izobrazbo in se ne izobražujejo ali usposablajo	Leto	Povprečje EU (%)	Povprečje treh najboljših držav (%)
	1998	20,5	
	2001	19,4	10,3 (Švedska, Finska in Avstrija)
	2002	18,8	
	2004 (EU-15)	17,8	8,4 (Danska, Švedska in Finska)
	2004 (EU-25)	15,7	5,3 (Slovenija, Poljska in Češka)
	2006 (EU-15)	17,0	10,4 (Avstrija, Finska, Danska)
	2006 (EU-25)	15,1	5,4 (Slovenija, Poljska in Češka)

Vir: Ignjatović (2007:114): Zaposljivost v Sloveniji. Ljubljana: FDV; povzeto po European Commission, 2002.

Kot je razvidno iz tabele je hitrost zmanjševanja stopnje osipa precej majhna, saj je bila leta 1998 povprečna stopnja osipa za EU – 15 20, 5% in se je do leta 2006 zmanjšala le za 3, 5 odstotne točke. Ob predpostavki, da bi se še naprej povprečna stopnja osipa za EU – 15 zmanjševala za 3, 5% na osem dolgih let bi zaželeno povprečje 10-ih % EU 15 dosegla šele okrog leta 2022, ne pa v ciljnem letu 2010.

K hitrejšemu doseganju načrtovanega cilja bodo najbrž veliko pripomogle nekatere nove članice Evropske Unije, ki imajo opazno nižje stopnje osipa. Če za leto 2006 upoštevamo tudi 10 novih članic, se je stopnja osipa v omenjenem osemletnem obdobju zmanjšala kar za 5,4 odstotnih točk, kar je občutno pospešilo proces približevanja nove EU-25 zastavljenim desetim odstotkom do leta 2010.

Graf 1: Delež mladih od 18 do 24 let z ISCED 2 nivojem izobrazbe ali manj, ki niso v izobraževalnem procesu ali usposabljanju, leto 2006

Vir: Ignjatović (2007:115): Zaposljivost v Sloveniji. Ljubljana: FDV; povzeto po Eurostat, 2007

Graf ena kaže, da so med evropskimi državami, ki že zdaj dosegajo ali so blizu postavljenemu cilju, najuspešnejše skandinavske države (Danska, Finska in Norveška), Avstrija in nekatere nove članice EU (Litva, Slovaška, Poljska, Češka in Slovenija). Razlike med državami so seveda posledica različnih dejavnikov, ki lahko vplivajo na velikost in strukturo pojava harmonizirano opredeljenega osipa. Med njimi imajo največjo težo (na makro ravni, socio-ekonomske razmere in delovanje izobraževalnih sistemov. Tako nekateri viri vidijo vzrok za uspešnost (relativno nizko stopnjo osipa) skandinavskih držav v

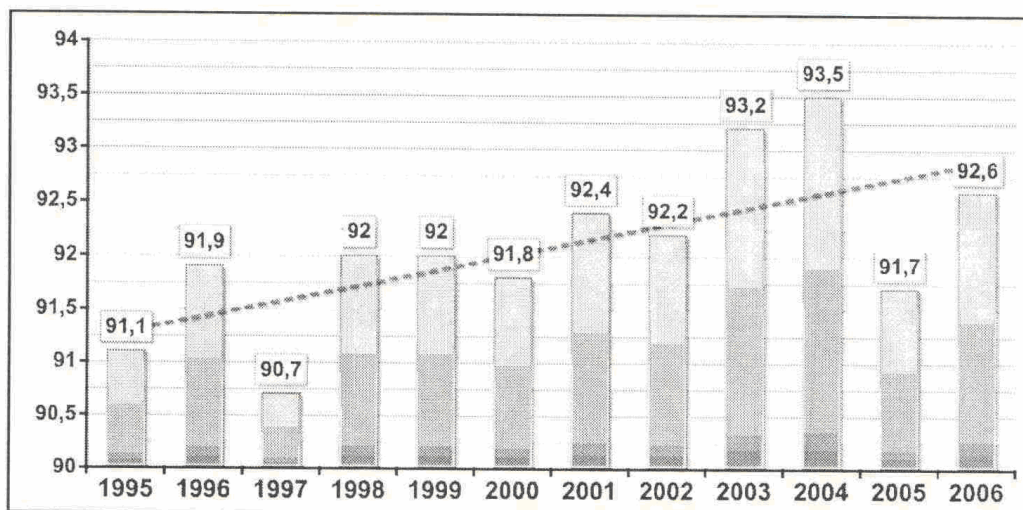
razmeroma inkluzivnem izobraževalnem sistemu, ki pomaga olajšati prehod med različnimi šolskimi okolji, ko učenec prehaja iz primarne na sekundarno raven. Taki sistemi, ki zagotavljajo usluge učencem vseh starostnih skupin, dovoljujejo tudi odraslim, da se vključijo in so tako, do določene mere, ponudniki vseživljenjskega učenja. Tako je osipnikom omogočeno, da se vrnejo v izobraževanje tudi po preteku normalne starostne meje za dokončanje izobraževanja (Ignjatović 2007:115, povzeto po European Commission, 2000:34).

Po drugi strani kot v državah, kot sta Nemčija in Avstrija svoje k zmanjšanju osipa pripomore dualni sistem, ki omogoča (teoretsko ali učno) manj sposobnim učencem in tistim, ki si želijo čim hitrejši prehod na trg delovne sile, da prek delnega izobraževanja na delovnem mestu pridobijo poklicno kvalifikacijo, ki jim omogoča (uspešnejši) nastop na trgu delovne sile (Ignjatović, 2007:115).

Do leta 2004 je za podatke o prehodu iz osnovne v srednjo šolo, o šolskem uspehu dijakov in osipu v srednješolskem izobraževanju skrbela Služba za poklicno svetovanje in štipendiranje pri Zavodu za zaposlovanje, ki je podatke zbirala za poklicno usmerjanje in svetovanje učencem. Od leta 1998 je za to dejavnost skrbelo Ministrstvo za šolstvo in šport, vendar se je v začetku tega desetletja dejavnost spremljana osipa ustavila zaradi težav v financiranju in dvomov o tem, ali je taka dejavnost sploh v skladu z zakonom o varnosti podatkov. Čeprav se je iz zbranih podatkov lahko razbral uspeh vsakega posameznika, pa so zaradi njihove zaupne narave uporabljeni le v agregirani obliki, ki je kazala na generacijski osip v izobraževalnem sistemu. Tako spremljanje je bilo sicer zanesljiv kazalec stanja, vendar ni omogočalo mednarodne primerljivosti podatkov. To pa zaradi tega, ker sta bila v Sloveniji, tako kot v vsaki drugi državi, definicija osipa in na njej temelječ izračun odvisna od narave samega izobraževalnega sistema. V Sloveniji so se na srednješolski ravni deleži osipa izračunavali na podlagi petletnega spremljanja vseh vpisanih v izobraževalne programe v določenem letu. Petletna doba spremljanja je bila določena, da bi se upoštevale razlike v trajanju izobraževalnih programov na srednješolski ravni, kot tudi, da bi lahko spremljali ponavljalce in dijake, ki so se prepisali v drug program. Dijaki, ki jim v tem petletnem obdobju spremljanja ni uspelo dokončati izobraževalnega programa, so bili šteti kot osipniki. »Tako je delež osipa v srednješolskem izobraževanju pravzaprav delež (odstotek) dijakov, ki v obdobju petletnega spremljanja niso uspešno končali programov srednješolskega

izobraževanja glede na število vseh vpisanih v srednješolsko izobraževanje na začetku obdobja spremljanja (Trbanc, 2000:7).

Graf 2: Deleži srednješolcev v Sloveniji, ki so izdelali četnik ob koncu šolskega leta 1995-2006

Vir: Ignjatović (2007:121), Zaposljivost v Sloveniji. Ljubljana: FDV; po Kranjc, 2006

Skala, ki meri pojav izboljšanja osipništva, je precej podrobna (od 90 do 94), ker je pojav relativno redek. Tako izbrani in predstavljeni podatki kažejo na trend izboljšanja učnega uspeha populacij, ki končujejo srednješolsko izobraževanje. Prav tako ti podatki kažejo, da so mladi vse bolj motivirani za dokončanje začetnega izobraževalnega procesa in za pridobivanje višje izobrazbe.

1.5 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA OSIP

1.5.1 Rezultati raziskav

Številne raziskave so določile 3 skupine dejavnikov, ki vplivajo na pojav osipništva:

- Učenčevo demografsko in socialno–ekonomsko ozadje: učenci, ki so revni, člani manjšin, ki izhajajo iz eno starševskih družin, iz družin, kjer imajo starši nizko izobrazbo in otroka ne vzpodbujajo k dokončanju izobraževanja, ter otroci, ki začnejo prej opravljati obveznosti odraslih (se poročijo, imajo otroka, se zaposlijo), so izpostavljeni večjemu tveganju, da postanejo osipniki.

- Učenčeve izkušnje (uspeh) v izobraževanju: demografski in statusni dejavniki so sicer pomembni, niso pa edini, ki se značilno povezujejo z osipništvom. Dejavniki, ki vplivajo na učenčeve izkušnje in (slabši) uspeh, so med najpomembnejšimi in pogosto citirani kot vzrok (bolje, razlog) za osip. Raziskovalci so identificirali dva pomembna dejavnika: predhodni šolski uspeh in izpolnjevanje šolskih obveznosti (prisotnost na predavanjih in šolskih aktivnostih). Prav tako tudi številne selitve in prehodi med šolami lahko pomenijo večje tveganje za pojav osipa.
- Značilnosti šole in njenega okolja: narava šolskega okolja ima močan vpliv na to, kako se učenci razvijajo in učijo. V nekaterih primerih je ta povezava neposredna, v drugih bolj posredna. Tako lahko pozitivna atmosfera v šoli vpliva na občutek pripadnosti, vedenje učenca in izboljšanje samopodobe, participacije v šolskih aktivnostih in nalogah ter na prisotnost na predavanjih oziroma na zmanjšanje absentizma, kar lahko vpliva na zmanjšanje osipa. Izboljšanje šolskega okolja kot preventivna akcija lahko vpliva na izboljšanje učenčevih možnosti za uspešen zaključek izobraževanja, saj lahko pozitivna atmosfera v šoli ustvari bolj vzpodbudno okolje, v katerem si zaposleni in učenci želijo preživeti precejšen del svojega časa. »Na splošno, se pojem šolska atmosfera nanaša na kvaliteto in konsistentnost medosebnih interakcij v šolski skupnosti, ki vpliva na otrokov kognitivni, družbeni in psihološki razvoj. Te interakcije vključujejo tiste med zaposlenimi, med zaposlenimi in učenci, med učenci samimi ter med domom in šolo« (Haynes, Emmons in Ben-Avie, v Lehr in Christenson, 2002:929).

V naši državi se vsako leto znajde nekaj mladih, ki padejo ven iz šolskega sistema, torej osipnikov, ki potrebujejo pomoč.

V Sloveniji se pojavljata dva programa namenjena mladim odraslim – osipnikom:

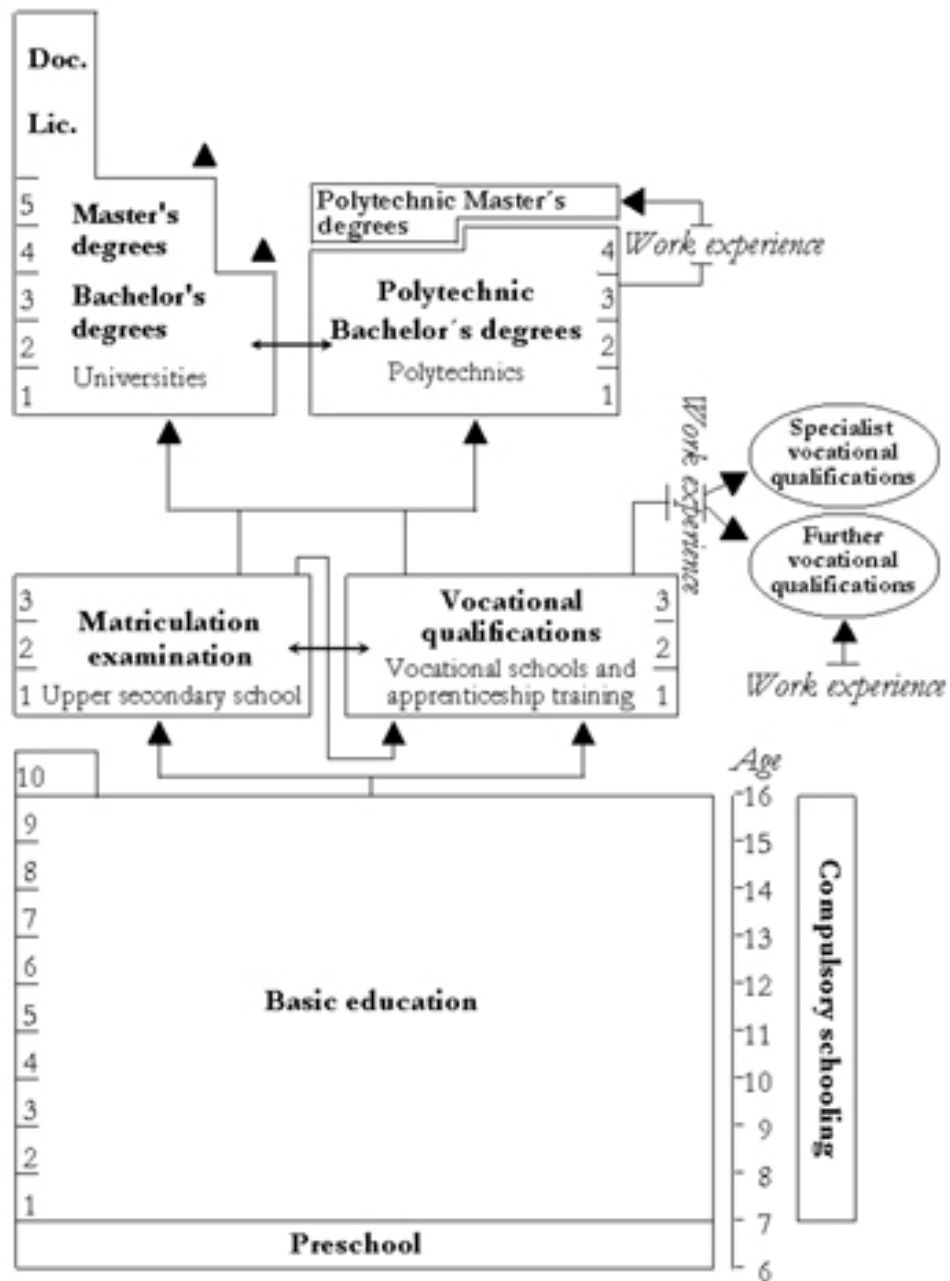
1. Projektno učenje za mlade – PUM
2. Produktivna šola

Ta dva programa sodelujeta z Zavodom RS za zaposlovanje in Centri za poklicno izobraževanje, ki so v letu 2005 razvili poskusni projekt (v okviru Leonardo da Vinci programa) »Projekt ISM – informiranje in svetovanje za mlade na vzporedni poti«. V Sloveniji je to prvi projekt, ki v obliki celotnega svetovanja ponuja pomoč ciljni »status zero« populaciji, ki ni zajeta z nobenim drugim aktivacijskim programom.

[illegible]

21

Slika 2: Shema izobraževalnega sistema na Finskem

Vir: www.oph.fi

1.6 SLOVENSKI IN FINSKI PROGRAMI IN ORGANIZACIJE ZA OSIPNIKE

Na študijski izmenjavi Erasmus na Finskem v mestu Tampere sem se seznanila s programi za osipnike (mladostnike po končani osnovni šoli) in jih primerjala s slovenskimi. Interno gradivo posamezne organizacije oziroma dveh finskih projektov mi je pomagalo pri predstavitvi le-teh.

1.6.1 PROJEKTNO UČENJE ZA MLAJŠE ODRASLE – PUM

V nadaljevanju bom natančneje predstavila program organizacije PUM (povzeto po Internem gradivu organizacije PUM: Izobraževanje odraslih, 2000).

1.6.1.1 Začetek projektnega učenja za mlajše odrasle

V Ljubljani je 19. julija 1999 Ministrstvo za šolstvo in šport izdalo odredbo o izobraževalnem programu Projektno učenje za mlajše odrasle, skrajšano PUM. Program so utemeljili z ugotovitvijo, da čedalje več mladih opušča redno šolanje, ni pa celostnih rešitev za učinkovito družbeno reintegracijo mladine, ki je zapostavljena in živi na obrobju.

1.6.1.2 Kaj je projektno učenje za mlajše odrasle

To je daljša oblika izobraževalnega programa, s katerim naj bi se celostno lotili problemov mladih osipnikov. Program je usmerjan v odpravljanje vzrokov, ki so pripeljali do izstopa iz sistema šolanja ali dela. Krepil naj bi pozitivne izobraževalne izkušnje, spodbujal k nadaljevanju že opuščenega šolanja (omogočil podporo pri izpolnjevanju manjkajočih formalnih pogojev in pripravil za nadaljevanje izobraževalne poti), pomagal pri izdelavi celotne strategije poklicne kariere in udeležencem omogočil pridobivanje pozitivnih izkušenj delovanja v okolju. Udeleženke in udeležence pa želijo spodbuditi k učenju tako, da jih vključujejo že pri načrtovanju. Program želi mlade usposobiti za večjo konkurenčnost na trgu delovne sile, saj je usmerjen k spoznavanju različnih poklicev ter odkrivanju lastnih interesov

in talentov. Program PUM je namenjen družbeni reintegraciji udeležencev. Usmerjajo jih k čim boljši izrabi njihovih zmožnosti in premagovanju čustvenih in socialnih težav. Praksa pri izpeljavi programa PUM kaže, da učinkuje tako, kot je bilo s cilji predvideno:

- spodbuja mlajše udeležence k dokončanju izobraževanja, ki so ga že opustili in vodi k uspešni izdelavi poklicnih ali zaposlitvenih strategij; to pa obeta dolgoročno in trajno razbremenitev stroškov socialnega sistema;
- program s svojimi sestavinami vključuje socialno odklonske spremembe pri brezposelni mladini (reintegracija socialno marginaliziranih družbenih skupin z učinki preprečevanja posledic izoliranosti, preprečevanja ilegalizmov itn.).

1.6.1.3 Ciljna skupina

Ciljna skupina so mlajši odrasli brez poklica in ustreznih zaposlitvenih izkušenj. Na trgu delovne sile pa jih to umešča v kategorijo najtežje zaposljivih. Njihov družbeni položaj označuje izključitev iz šolanja in dela, to pa jih uvršča v družbeno skupino na obrobju. To pomeni, da socialno delo zajema tudi skrb za osipnike in jih vključuje v program projektno učenje za odrasle. Ciljna skupina so torej težje zaposljivi mlajši odrasli z naslednjimi splošnimi značilnostmi:

- so stari od 15 do 25 let,
- večinoma brez poklica ali strokovne izobrazbe,
- z nedokončano ali končano osnovno šolo,
- z nedokončano poklicno, strokovno ali splošno srednjo šolo,
- nimajo statusa učenca, dijaka ali študenta in tudi ne statusa iskalca zaposlitve,
- prijavljeni so kot iskalci zaposlitve,
- mladi brez pridobljenega poklica, registrirani kot brezposelni (že zaposleni, delovno razmerje jim je poteklo).

Ti mladi imajo določene značilnosti, ki se pri takem neformalnem izobraževanju upoštevajo:

- imajo nerealne predstavitve o področjih dela in zaposlovanja,

- so manj motivirani za izobraževanje,
- neustrezno načrtujejo poklicno kariero,
- so podvrženi negativnim učinkom družbene osamelosti,
- imajo slabše izkušnje in spretnosti za uspešno komuniciranje v majhnih skupinah in za uspešno vključevanje v širšo družbeno skupnost...

1.6.1.4 Cilji programa

Cilji programi so naslednji:

- pomoč odraslih pri pridobivanju izkušenj za uspešno nadaljevanje izobraževanja ali zaposlitev.
- pridobivanje funkcionalnih znanj v smislu splošne izobraženosti, razgledanosti, prožnost mišljenja, ki povečajo možnosti za uspešno obvladovanje šolskih okoliščin in vsakodnevnega življenja,
- pridobivanje uporabnih spretnosti, ki povečujejo praktičnost posameznikove dejavnosti in prožnost njegovih interesnih področij ter s tem omogočajo večjo konkurenčnost na trgu delovne sile, še posebej zaposlitveno fleksibilnost in samostojnost,
- pridobivanje dobrih učnih izkušenj, ki motivirajo za nadaljevanje prekinjenega šolanja,
- priprava za nadaljevanje opuščenega šolanja, ki se kaže v pomoči pri učenju, opravljanju raznih izpitov, pri vpisnih postopkih,
- izdelava poklicne in zaposlitvene strategije, ki omogoči udeležencem samostojno načrtovanje izobraževalne ali zaposlitvene kariere,
- razvijanje kritičnega in problemsko usmerjenega mišljenja.

Cilji programa so razdeljeni v tri sklope:

- temeljni cilji,
- skupni cilji,
- posebni cilji posameznih oblik izpeljave programa.

Najpomembnejši temeljni cilj programa je pomagati udeležencem pri pridobivanju izkušenj in znanja – oboje naj bi jim omogočilo uspešno nadaljevanje izobraževanja ali uresničenje izbrane poklicne kariere.

Drugi cilji programa so:

- pridobivanje funkcionalnega znanja, ki razvija splošno izobraženost, razgledanost in večjo prožnost mišljenja,
- pridobivanje funkcionalnih spretnosti, ki povečujejo splošno praktičnost človekove dejavnosti in prožnost interesnih področij,
- pridobivanje pozitivnih izkušenj učenja, ki motivirajo za nadaljevanje opuščenega šolanja,
- jasno razčlenjene poklicne želje in izdelava poklicne ali zaposlitvene strategije, tako, da se udeleženci usposobijo za samostojno načrtovanje izobraževalne ali zaposlitvene kariere,
- razvijanje sposobnosti kritičnega in problemsko usmerjenega mišljenja.

Skupne cilje programa razdelimo na cilje splošne izobraženosti, cilje oblikovanja poklicne identitete in cilje sociokulturnega delovanja.

Med cilje splošne izobraženosti sledijo cilji spoznavanja različnih učinkovitih tehnik – strategij učenja in usposobljenosti za samostojno učenje, pridobivanje funkcionalnih izkušenj, bralnih, pisnih, računskih in komunikacijskih spretnosti, obvladovanje funkcionalne rabe slovenskega jezika, matematike, računalništva, poznavanje temeljnih naravoslovnih zakonitosti, temeljnih pravic učenca, državljana, delavca, poznavanje ekologije in temeljnih načel delovanja telesa.

Cilji oblikovanja poklicne identitete zajemajo širjenje poklicne informiranosti, izdelavo načrta poklicne kariere, funkcionalno rabo strokovnega jezika izbrane poklicne dejavnosti, spoznavanje novih ali prožnih zaposlitvenih možnosti, povezovanje s potencialnimi delodajalci v lokalnem okolju, razumevanje temeljnih sestavin delovnopravne zakonodaje in usposobljenost za iskanje zaposlitve.

Cilji sociokulturnega delovanja so povezani z oblikovanjem osebnostne identitete. Mednje uvrščamo prevzemanje odgovornosti za svoje ravnanje, povečanje možnosti za premagovanje manj ugodnih spodbud iz ožjega socialnega okolja, sposobnost samostojnega ravnanja v instituiranih življenjskih položajih, učinkovitejšo izrabo prostega časa, pridobivanje delovnih navad, povečano samozavest, izkušnje ustvarjalnega druženja mladih, pozitivne izkušnje vedenja v skupini, poznavanje temeljnih vidikov nacionalne in širše evropske identitete ter poznavanje temeljnih možnosti sodobnih medijev in ustvarjalne uporabe medijske kulture. Posebni programski cilji so povezani s posameznimi projektnimi deli, torej z individualnim učnim projektom, izbirnim projektom, s produkcijskim projektom in interesnimi dejavnostmi.

1.6.1.5 Trajanje programa in pogoji za vpis

Program traja 12 mesecev. Organizirano delo poteka 10 mesecev. Mesec dni je namenjen individualnim učnim projektom in mesec dni za počitnice. V program se lahko vpišejo mlajši odrasli, ki so stari od 15 do 25 let, nimajo statusa učenca, vajenca, dijaka ali študenta, niso v delovnem razmerju, nimajo statusa iz delovnega razmerja in niso pridobili poklicne izobrazbe.

1.6.1.6 Izvajalci programov PUM v Sloveniji

V Sloveniji program Pum izvaja osem izvajalskih organizacij, ki so bile izbrane na razpisu Ministrstva za šolstvo, znanost in šport in Zavoda RS za zaposlovanje in izpolnjujejo naslednje pogoje:

- so pravne osebe, registrirane v RS ,
- kot dejavnost imajo registrirano izobraževalno dejavnost,
- vzpostavljeno imajo sodelovanje s službami Zavoda RS za zaposlovanje in centri za socialno delo ter šolskimi svetovalnimi službami,
- zagotovljene imajo prostore in opremo, ki so bili namenjeni organizirani dejavnosti za izpeljavo programa vsak dan v tednu in večinoma v dopoldanskem času (prostori in

oprema so v skladu z Odredbo o strokovni izobrazbi strokovnih delavcev in minimalnih standardih prostorov in opreme v izobraževanju odraslih),

- za izvedbo programa imajo zagotovljene tri strokovne delavce, ki izpolnjujejo pogoje določene z Odredbo o smeri izobrazbe vodje mentorske skupine in mentorjev v izobraževalnem programu Projektno učenje za mlajše odrasle.

Število mentorjev, ki so si od leta 1998 pridobili licence za mentorja PUM je 41. V letu 2001 so morali mentorji, ki so si licenco pridobili 1998, le-to tudi podaljšati. Od devetih mentorjev, ki so si v tem letu pridobili licenco, jih je za njeno podaljšanje prosilo 7 in vsi so licenco podaljšali (Interno gradivo PUM, 2000).

Poleg razpisnih pogojev morajo izvajalske organizacije skozi izvajanje programa PUM dokazovati še naslednje:

- da poznajo ciljno populacijo programa in si želijo izboljšanja kvalitete njihovega življenja,
- da so pripravljene uvajati metode projektnega učenja in dela v lokalnem okolju,
- da so pripravljene aktivno promovirati program v lokalnem okolju,
- da so pripravljene aktivno pridobivati dodatna finančna sredstva za potrebe izvajanja programa,
- da so pripravljene sodelovati s sorodnimi organizacijami in drugimi sorodnimi izvajalci sorodnih programov doma in v tujini.

1.6.2 PRODUKCIJSKA ŠOLA

Predstavila bom edino Produkcijsko šolo v Sloveniji, ki je javno veljavni šolski program s sedežem v Ljubljani in deluje pod okriljem mladinskega doma Jarše (povzeto po Internem gradivu Produkcijske šole: Pol stoletja v središču obrobja, mladinski dom Jarše, 2006).

1.6.2.1 Zgodovina Produkcijske šole

Produkcijska šola se je odprla leta 1996, tedaj kot eksperimentalen vzgojno izobraževalni program. Zasnovana je bila po vzoru produkcijskih šol, ki so jih razvili na Danskem.

Dopolnjevala je ponudbo javnih zavodov, namenjenih mladostnikom z motnjami v socialni integraciji, z dnevno obravnavo za šolsko neuspešne mladostnike na starostni stopnji srednjega šolanja. Pri teh mladostnikih je kot spremljajoči dejavnik poudarjena razvojna kriza, izražena v simptomih čustvenih in vedenjskih težav.

Nekaj let pozneje je program produkcijske šole postal javno veljavni šolski program, ki ga je priznalo Ministrstvo za šolstvo in šport. Doživel je nekaj vsebinskih in programskih sprememb, ciljna populacija pa še vedno ostaja ista.

Produkcijska šola ponuja kratko (od nekaj mesecev do enega šolskega leta) in intenzivno delovno terapevtsko obravnavo, usmerjeno v razvijanje specifičnih osebnostnih lastnosti, uvajanje funkcionalnih znanj in socialnih veščin.

1.6.2.2 Ciljna populacija produkcijske šole v Sloveniji

V ciljno populacijo sodijo mladoletniki obeh spolov med 14. in 18. letom z možnimi odstopanji navzgor pri katerih so izražene motnje v socialni integraciji, praviloma povzročene z neuspehom v procesu šolanja na srednji šoli in imajo možnost dnevnega bivanja v lastni ali nadomestni družini oziroma stanovanjski skupini (Kožuh, 1996:6).

1.6.2.3 Značilnosti udeležencev

Mladostnike, ki obiskujejo produkcijsko šolo v Ljubljani lahko v večini umestimo v populacijo mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami. Vedenjske in čustvene težave imajo številne pojavne oblike, ki se med posamezniki zelo razlikujejo.

Slaba četrtina mladostnikov, ki se vključi v program ima nedokončano osnovno šolo. Šolske kariere posameznikov so zelo različne. Izraznost in vrsta motenj je lahko zelo raznovrstna in načelno ne pogojuje odločitve o sprejemu. Lahko so tudi kombinirane motnje razen težje invalidnosti, kar onemogoča neustrezna prilagoditev prostorov šole. V produkcijsko šolo se lahko v primeru, da se od tega pričakuje korist, izjemoma vključi mladostnik starejši od 18. let.

V zadnjem času se opaža porast psihogenih motenj s pretežno psihično simptomatiko. Veliko otrok s čustvenimi in vedenjskimi težavami je v psihiatrični obravnavi. Narašča (tudi v produkcijski šoli) delež otrok oziroma mladostnikov, ki jih označujejo kot otroke s težavami. To so mladostniki, ki so deležni preveč popustljive vzgoje. Njihove težave se kažejo na področju čustev, postavljanju meja in samopodobe.

1.6.2.4 Cilji programa

Produkcijska šola pri nas je usmerjena v krizne intervencije pri mladostnikih v adolescentnem obdobju. Mladostniku ponuja drugačno, netipično šolsko okolje, v katerem se počuti dobro, sproščeno in sprejeto. V programu je bolj poudarjeno opremljanje mladostnikov s socialnimi veščinami in praktičnimi življenjskimi znanji ter njihovo usmerjanje v nadaljevanje izobraževanja v rednem sistemu šolanja. Zelo pomembno je delo s starši kjer se kažejo težave pri mladostnikih na področju čustev, postavljanju meja in samopodobe. Ob dobrem sodelovanju s starši se kažejo tudi boljši rezultati pri delu z mladostnikom. Cilj programa je tudi izboljšati mladostnikovo samopodobo, mu dvigniti samozavest in ga učiti socialno učinkovitih in sprejemljivih strategij vedenja. V produkcijski šoli se učijo vzpostaviti dobro komunikacijo ob sodelovanju mentorjev in staršev. Pomemben cilj programa je, da po končanem obiskovanju produkcijske šole mladostniki nadaljujejo prekinjeno šolanje ali opravljajo različna dela.

1.6.2.5 Izvajalci programa produkcijske šole

Delo z mladostniki zahteva širok in celovit pristop znanj različnih strok. Tako sestavljajo tim produkcijske šole psihologi in socialni pedagogi, ki redno sodelujejo s strokovnjaki različnih strok, kot so: socialni delavci, pedagogi, zdravniki, psihiatri in podobno.

Osnova dobrega odnosa je dober kontakt med mentorji in učenci.

1.6.3 ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAPOSLOVANJE IN CENTRI ZA INFORMIRANJE IN POKLICNO SVETOVANJE

Na delovnem področju direktorata trga dela in zaposlovanja v okviru Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve deluje kot izvajalska organizacija Zavod RS za zaposlovanje. Zavod je samostojna pravna oseba s statusom javnega zavoda, ki deluje enotno na območju Republike Slovenije. Poleg drugega se zavod ukvarja tudi s karierno orientacijo, ki zajema različne dejavnosti, njihov namen pa je pomagati posamezniku pri sprejemanju in uresničevanju odločitev na izobraževalni in poklicni poti.

Posebna pozornost je namenjena karierni orientaciji za mladino in brezposelne osebe. Da bi se povečala zaposljivost mladih in starejših. Vse več pozornosti se namenja svetovanju za vseživljenjsko izobraževanje, ki zajema različne načine pridobivanja znanja (prekvalifikacije, nacionalne poklicne kvalifikacije – NPK) in izkušenj, tudi v deficitarnih poklicih, to pa pripomore k izboljšanju stanja v okviru strukturne brezposelnosti.

Karierna orientacija, ki jo zagotavlja zavod, uporabnikom omogoča:

- dostop do informacij o zaposlovanju, izobraževanju in usposabljanju, na primer z zagotavljanjem objektivnih opisov poklicev in programom »Drugače o poklicih«, ki omogoča spoznavanje delovnih mest, in s pogovori z zaposlenimi v posameznih poklicih;
- da odkrijejo svoje interese, kompetence in prednosti ter jih povežejo z možnostmi na trgu dela in v izobraževanju; na primer z uporabo interaktivnega programa »Kam in kako« ter delovnega zvezka »Poklicni kažipot za učence ob izbiri prvega poklica in nadaljevanju šolanja« (izdaja zavod v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo in Centrom RS za poklicno izobraževanje);
- spoznati strategije za premagovanje ovir, zlasti tistim, ki že dlje časa iščejo zaposlitev; s tem krepi njihovo samozaupanje, jih motivira, da načrtujejo dejavnosti, ki vodijo v zaposlitev, in spodbuja, da to tudi dosežejo;
- pridobivanje spretnosti za prehod na trg dela (spretnosti iskanja zaposlitve) ali za prehod v izobraževanje (strategije učenja);
- na timskih sestankih skupaj s svetovalci iz osnovnih šol prepoznati potrebo po pomoči ob načrtovanju kariere za vsakega posameznega učenca ter priskrbeti del te pomoči.

Poklicne svetovalce je mogoče najti na vseh območnih službah po Sloveniji in v centrih za informiranje in poklicno svetovanje (CIPS). Prvi tak poskusni center je nastal na podlagi projekta PHARE, odprt je bil 1. 12. 1998 v okviru Zavoda RS za zaposlovanje, ki je poleg regijske vloge opravljal še vlogo nacionalnega in mednarodnega povezovalca. Zaradi sodelovanja s pristojno Evropsko komisijo je vodstvo zavoda spomladi 1999 ustanovilo Nacionalni center za informiranje in poklicno svetovanje – NCIPS kot posebno organizacijsko enoto Centralne službe Zavoda RS za Zaposlovanje. Poglavitna naloga NCIPS-a je zagotavljati pretok pomembnih informacij med posameznimi partnerji in uporabniki v centrih za informiranje in poklicno svetovanje ter enotno standardno strokovno podpirati organizacijske enote teh centrov po Sloveniji.

1.6.3.1 Centri za informiranje in svetovanje za mlade na vzporedni poti

Namen celostnega svetovanja je preprečevanje socialne izključenosti in uspešna reintegracija ciljne skupine v izobraževanje, usposabljanje ali vstop na trg delovne sile, s tem, da se jih pritegne v svetovalni proces in se z njimi dela toliko časa, dokler niso pripravljeni, da se vključijo v zaposlitev, izobraževanje, usposabljanje, zdravljenje ali drugi oblike institucionalizirane pomoči, če jo potrebujejo. Usklajevanje je zaupano Centru RS za poklicno izobraževanje, za izpeljavo dejavnosti v lokalnem okolju pa je bilo na javnem razpisu Ministrstva za šolstvo in šport leta 2004 izbranih šest organizacij, in sicer: centri za informiranje in poklicno svetovanje Ljubljana, Maribor, Koper, Velenje in Kranj (vsi so organizacijske enote Zavoda RS za zaposlovanje) ter zasebna organizacija smeri z Raven na Koroškem. V vsaki od naštetih organizacij je zaposlena ena strokovna delavka za informiranje za mlade. Financirano je s strani Ministrstva za šolstvo in šport.

Informiranje in svetovanje za mlade na vzporedni poti je najmlajše svetovalno omrežje v Sloveniji. Nastalo je zaradi številnih mladih, ki se po opustitvi šolanja ne vključijo v druge oblike izobraževanja na trg delovne sile in se tako znajdejo na pragu socialne izključenosti. Dodatni motiv so bila priporočila evropske komisije; ta vzpodbuja razvoj novih inovativnih oblik svetovanja predvsem za tiste ciljne skupine, ki zavračajo formalizirano, institucionalizirano obliko ponudbe svetovalne pomoči in so torej za svetovalno stroko večni izziv in navdih.

Delovanje mreže v letih 2004–2006 je umeščeno v enotni programski dokument 2004–2006, dejavnost razvijanje in širjenje mreže z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo podprtih lokalnih/regionalnih svetovalnih centrov in centrov za poklicno svetovanje ter točk za vseživljenjsko učenje in je financirano iz sredstev Evropskega socialnega sklada.

Poglavitni namen delovanja mreže je podpora mladim pri premagovanju ovir na poti v vnovično vključitev v izobraževanje ali na trg delovne sile. Spremljanje po letu in pol tega delovanja je pokazalo, da je bilo v dejavnosti informiranja vključenih 826 mladih, v dejavnosti svetovanja pa 130.

Metoda svetovanja, ki se uporablja v mreži ISM, je celostno informiranje in svetovanje; to je v Sloveniji nov pojem, v drugih okoljih pa se je začel uporabljati v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Gre za individualno informiranje in svetovanje, ki se od uveljavljenih in že razvitih oblik svetovanja razlikuje po tem, da izhaja iz posameznikovega celotnega življenjskega položaja in njegovih/njenih osebnih življenjskih ciljev. Osredotoča se na izboljšanje kakovosti življenja mladega človeka, kot je zapisano v konceptu o otrokovih in državljskih pravicah. Z organizacijskega vidika lahko razumemo razvoj celostno usmerjenih svetovalnih služb za mlade, kot ustvarjanje povezav med že obstoječimi svetovalnimi službami za mlade in drugimi dodatnimi dejavnostmi ali pa kot pot k razvoju novih oblik podpore posamezniku.

Svetovanje po metodi ISM opravljajo usposobljene svetovalke, z univerzitetno izobrazbo, ki so opravile tudi 120-urno dodatno usposabljanje.

Primarno ciljno skupino programa Informiranje in svetovanje za mlade na vzporedni poti sestavljajo mladi, stari od 15 do 27 let, brez statusa:

- ki se po izpisu iz osnovnošolskega oz. srednješolskega izobraževanja ne odločijo za vključitev v druge oblike izobraževanja ali na trg delovne sile,
- ali mladi, ki so bili začasno sicer vključeni na trg delovne sile, torej prijavljeni na Zavodu RS za zaposlovanje, vendar so se pozneje izpisali ali pa so bili izpisani, uradno zato, ker niso izpolnjevali svojih obveznosti.

Sekundarna ciljna skupina pa so mladi, ki formalno še imajo status dijaka, vendar šole ne obiskujejo več (povzeto po Bezič T. in več avtorjev, 2006).

Preglednica 3: Opravljeno delo in število vključenih v projekt ISM med 1. 1. 2005 in 30. 6. 2006

Kazalci	CIPS Koper	CIPS Kranj	CIPS Ljubljana	CIPS Maribor	CIPS Velenje
Št. vseh vključenih	484	276	585	274	492
- Fanti	201	142	336	137	220
- Dekleta	280	134	249	137	272
Št. informiranih	437	216	530	233	451
Št. vključenih v svetovanje	44	60	55	41	41
Št. opravljenih svetovanj	187	318	142	147	210
- vključitev v izobraževanje	8	20	18	8	8
- zaposlitev	0	7	3	1	6
- vpis v evidenco BO	3	10	6	7	7
- vpis v evidenco BO in PUM	2	1	0	0	0
- vključitev v PUM	1	0	0	2	0
- drugo	1	2	1	1	3
Št. ur informativno-svetovalnega dela	326	371	258	381	479
Št. obiskanih institucij	16	55	27	37	34
Št. zaključenih svetovanj	15	41	28	19	24

Vir: Ignjatović (2007:124), Zaposljivost v Sloveniji. Ljubljana: FDV; povzeto po ZRSZ, 2006

Rezultati delovanja projekta v letu in pol (preglednica št. 3) kažejo, da je projekt posegel na področje, ki je bilo do zdaj nepokrito, in da je bila njegova uvedba nujna. V petih točkah (podatki za šestega izvajalca – Smeri, d.o.o. niso bili dostopni) je pet informiralo 1867 mladih oseb, 241 osipnikov je bilo vključenih svetovanje, ki jih imajo svetovalci na terenu (kjer morajo sami poiskati mlade osipnike), je uspeh vsak posameznik, ki je potegnjjen iz neaktivnosti in na ponovno aktiven.

Čeprav je bila v naslednjem obdobju (2007–2013) predvidena razširitev delovanja na še šest točk po Sloveniji, je z začetkom leta 2007 zamrznjena za določen čas zaradi težav s financiranjem. To pomeni, da je velika verjetnost, da bo mreža svetovalk, ki so bile posebej usposobljene za delo z mladimi osipniki razpadla, in da bo ta vrzel pomenila velik korak nazaj za celoten projekt.

1.6.4 10th GRADE (The City of Tampere) – Deseti razred v Osnovni šoli na Finskem

Na Finskem sem obiskala deseti razred na Osnovni šoli v mestu Tampere, kjer sem se seznanila s programom pouka, namenjenega osipnikom. Prisotna sem bila tudi pri različnih predmetnih pouka.

Ta program je zajet v sami osnovni šoli kot deseti razred. Učenci, ki so vključeni naprej v šolanje so tisti, ki imajo težave. Vključijo se prostovoljno na svoji matični šoli, ki so jo obiskovali. To izobraževanje je organizirano za tiste mladostnike:

- ki se v devetem razredu niso mogli odločiti za nadaljnje šolanje (poklicno oziroma srednjo šolo),
- ki so potrebovali več časa za izboljšanje ocen za vpis za nadaljnje šolanje.

Izobraževalni urniki so fleksibilni in temeljijo na individualnih potrebah mladostnikov. Ta individualni program je narejen s pomočjo učitelja v sodelovanju z mladostnikom.

Individualni program lahko zajema:

- različne predmete (prisostvuje lahko tudi pri predmetih iz drugih osnovnih šol),
- zajema tudi delovno prakso, s katero so že seznanjeni v 8. in 9. razredu, nadaljujejo lahko tudi v 10. razredu.

Ta program mu tudi omogoča, da si lahko izboljša ocene in pridobi življenjski certifikat. Seznanitev s prakso pomaga mladostniku pri odločitvi mladostnika za njeno, njegovo kariero in zna ceniti vrednote. Skozi prakso se mladostnik lahko nauči, kako stvari, ki se jih je naučil v šoli poveže s prakso. Mladostnik ima v 8. razredu enotedensko prakso, v 9. razredu dvotedensko v 10. razredu pa je praksa enkrat tedensko, za nekatere pa celo dvakrat tedensko.

1.6.5 THE GIRLS HOUSE IN TAMPERE- Hiša za mladostnice v mestu Tampere na Finskem

Obiskala sem nevladno organizacijo Hiša za mladostnice in tako spoznala edino organizacijo, ki je namenjena izključno dekletom.

1.6.5.1 Zgodovina Hiše za mladostnice

Settlement Association Naapuri je bil ustanovljen leta 1994. Glavni cilj te organizacije je krizno delo, delo z imigranti, delo v skupnosti in posebno delo z mladimi. Hiša za dekleta v Tampereu je projekt, ki je del aktivnosti SAN (Settlement Association Naapuri). Začetki projekta segajo v pomlad 2004. Projekt pa financira Finnish Slot Machine Association (Finsko združenje za igralne avtomate).

Projekt združuje izkušnje SAN-a in gibanje združenja v splošnem. Hiša za dekleta v Tampereu je primerljiva z Hišo za dekleta v Helsinkih. Samo ime Girl's House pa je danes registrirana blagovna znamka.

1.6.5.2 Ciljna skupina

Aktivnosti v Hiši za dekleta v Tampereu so namenjene dekletom in mladim ženskam starim od 12 do 28 let.

1.6.5.3 Cilji

Cilji Hiše za mladostnice so naslednji:

- ponuditi poseben prostor namenjen samo dekletom,
- razviti nove metode za delo med dekleti,
- priznavati enkratnost in potrebe deklet,
- spodbujati ozaveščanje delovnih metod, ki so posebne glede na spol v Pirkami,

- povečati število večstrokovnega mrežnega povezovanja,
- podpirati dekleta, ki imajo neustrezne spretnosti za nadzor življenja ali tista dekleta, ki želijo podporo pri procesu osebnostni rasti v ženske in pri iskanju identitete.

1.6.5.4 Osnovna dela

Njihovo delo temelji na zaupnosti in pomoči dekletom s pomočjo vzajemnega delovanja odnosov, ki se jih zgradi tukaj. Začetna točka njihovega dela je spoštovati posameznika. Dekleta imajo možnost, da so takšne kot so, da se spoznajo in spoštujejo v varnem okolju. Ves čas so z njimi odrasle osebe, ki so jim na voljo za poslušanje in odgovarjanje na morebitna vprašanja. Trudijo se, da tesno sodelujemo s stranko in da delo temelji na osebnih stikih.

1.6.5.5 Delovne metode/aktivnosti

Interakcija v majhnih skupinah in dialog sta metodi, ki se uporabljata v Hiši za mladostnice. Svetujemo, vodimo in organiziramo dejavnosti na osnovi raznih izhodiščnih točk.

Najpomembnejša oblika dejavnosti so skupine deklet. Skupino sestavlja 6-8 deklet, ki se redno srečujejo z vodjo skupine. V skupinah dekleta razpravljajo o osebnih problemih pa tudi o normah in pričakovanjih – kako je biti dekle in kakšna ženska bo nekdo v tej družbi. Vse kar se dogaja v skupini je zaupne narave in skupine ne sprejemajo novih članov pred zaključkom programa. Na primer, obstajajo skupine za depresivna dekleta, večkulturna dekleta in za dekleta, ki imajo težave v šoli. Obstajata prav tako skupini za dekleta z motnjami v prehranjevanju in za dekleta s problemi v seksualnosti.

V Hiši za mladostnice imajo dekleta dvakrat na teden čas za svoje aktivnosti. Po svoji izbiri lahko čas preživijo tako, da se pogovarjajo, berejo, poslušajo glasbo ali pa se lahko udeležijo skupinskih dejavnosti kot so gledanje filma ali kuhanja.

Prav tako organizirajo izobraževanje in dogodke, ki so povezani z delom med dekleti in spolno vzgojo.

Največkrat dekleta napoti v Hišo za mladostnice socialna služba ali pa kar same kontaktirajo organizacijo.

1.6.5.6 Cilji projekta

Cilji omenjenega projekta so:

- ponuditi poseben prostor za mladostnice,
- razvijati nove metode za delo z mladostnicami,
- prepoznati posebnosti in potrebe mladostnic,
- podpirati mladostnice pri razvijanju življenjskih spretnosti,
- pomagati pri odraščanju in iskanju lastne identitete.

1.6.6 SILTA-ASSOCIATION

Obiskala sem nevladno organizacijo Silta-Association, ki je po številu osipnikov največja organizacija med tovrstnimi organizacijami in je zato še toliko bolj zanimiva za primerjavo med finskimi organizacijami in projekti kot tudi za primerjavo med obema državama.

Slika 3: Organizacija Silta Association na Finskem v mestu Tampere

Vir: Zloženska z informacijami organizacije Silta-Association

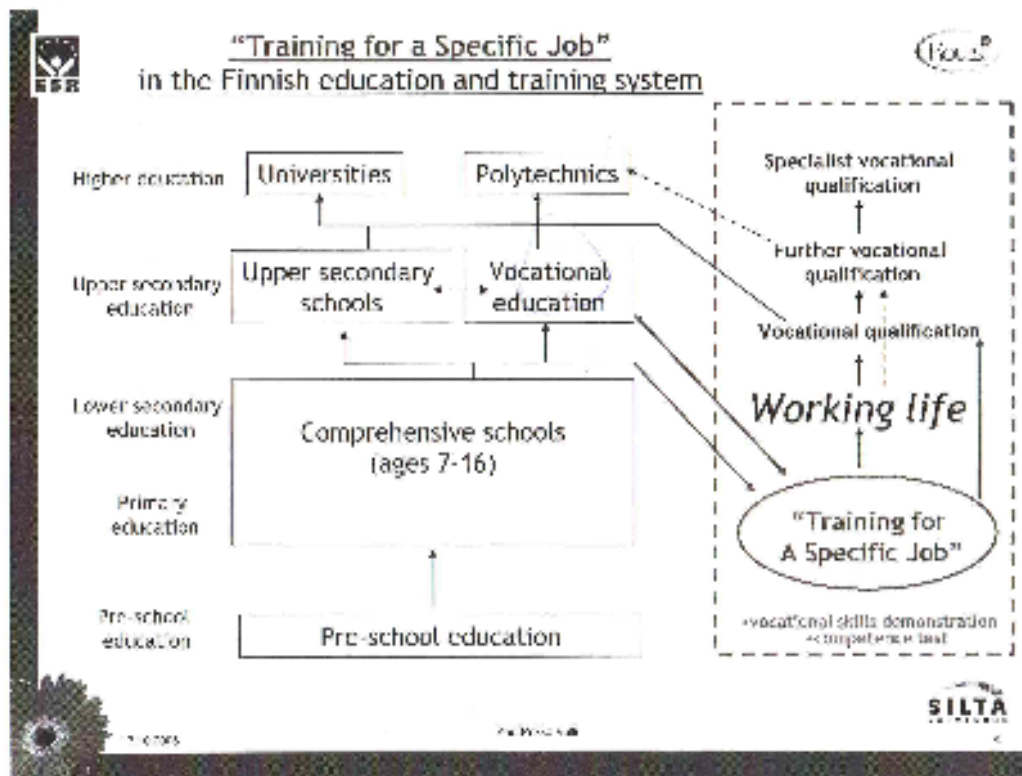
Osnovne vrednote Silta-Association so:

- respect – spoštovanje
- responsibility – odgovornost
- persistance – vztrajnost

Silta-Association je ustanova za ponovno usposobitev posameznega osipnika. Program vključuje: izobraževanje in poklicno prakso v sami ustanovi. Silta-Association je bila zasnovana v letu 2000. Ustanovila jo je lokalna skupnost. Silta-Association ponuja servis za mladostnike-osipnike. Pomoč nudijo osipnikom, ki potrebujejo posebno individualno obravnavo in podporo, ki potrebujejo pomoč in podporo pri razumevanju razmerje v katerem so se znašli, pri iskanju lastnega stanovanja, rehabilitacija, izobrazbe ali zaposlitve. Nudijo

jim pomoč pri prvi zaposlitvi. Zaposlenih je 40 specialistov. 61% osipnikov uspešno konča program in nadaljuje v svojem poklicu ali nadaljuje v nadaljnjem šolanju. Dnevno imajo 130 mladostnikov, ki so vključeni v program. Vsako leto jih program prične obiskovati okrog 500.

Slika 4: Shema šolanja za izbrani poklic

Vir: Internem gradivo Silta Association organizacije

2 PROBLEM

Temeljni problem raziskave bi lahko bil nezadostna družbena pozornost do problemov osipnikov. V Sloveniji sta le dve organizaciji, ki se ukvarjata z osipniki. Vzroki za nastanek osipništva so različni. K osipu prispeva veliko razlogov: razlogi povezani z družino, razlogi povezani s šolo, individualni razlogi. Slab šolski uspeh, zlasti ponavljanje razreda, je prevladujoča značilnost osipnikov.

Pomembno je vprašanje kaj se v Sloveniji in na Finskem dogaja z mladimi, ki predčasno zapustijo izobraževalni proces. Nekateri med njimi najdejo zaposlitev na trgu delovne sile, nekateri po dolgotrajnem iskanju zaposlitve obupa nad svojo usodo in se umakne kot neaktivna skupina. Predvsem v zadnjem primeru je problem v tem, da zaradi njihovega položaja v družbi (ki je zavzeta za aktivno populacijo) izgubi vsako informacijo o njihovem položaju in ne more pomagati.

V raziskavi želim spoznati specifične značilnosti osipnika ter tudi same organizacije oziroma projekta za osipnika tako na Finskem kot v Sloveniji. Med mojo študijsko izmenjavo na Finskem se je izkazalo, da je več organizacij in projektov namenjenim osipnikom na Finskem in tukaj me je zanimalo predvsem tista pestra izbira, ki jo ponuja osipnikom finska in skopa ponudba po številu slovenskih organizacij.

3 METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE, MODEL RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE

Izvedla sem kvalitativno in deskriptivno raziskavo. Z diplomsko nalogo sem želela prikazati primerjavo (podobnosti in razlike) programov za osipnike med Finsko in Slovenijo. Zanimalo me je kakšne programe za osipnike ponujajo, primerjati pestrost organizacij, financiranje programov, kdo izvaja programe, kakšni so rezultati in uspešnost delovanja programov, kaj zares ponujajo, pogledi na osipništvo, strategije za prihodnost.

3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Empirični del moje diplomske naloge temelji na podlagi strukturiranih intervjujev oziroma vprašalnikov. Zaposlenim sem postavila vprašanja, ki so se navezovala na delo in življenje organizacije, programa.

Vprašalnik daje prednost spraševancu, dovoljena je uporaba njegovega jezika, lahko se oddalji od teme pogovora, hkrati pa s tem pride do tesnejšega stika med spraševancem in vprašanim. Odgovori so lahko bolj subjektivno posredovani (Mesec, 1997).

S pomočjo prebrane literature in raziskovalnih vprašanj sem izdelala vprašalnik za zaposlene v organizacijah za osipnike na Finskem in v Sloveniji.

PRIMER VPRAŠALNIKA: Vprašalnik za zaposlene

1. Opis organizacije
2. Kako se ta organizacija financira?
3. S čim se vse ta organizacija ukvarja?
4. Koliko redno zaposlenih ima organizacija in koliko prostovoljcev?
5. Ali se izvaja program v večih mestih v državi?
6. Kakšna je struktura osipnikov?
7. Koliko osipnikov se vključi v vaš program?

8. Koliko je osipnikov moškega in koliko ženskega spola?
9. Kakšni so cilji te organizacije oziroma projekta?
10. Kaj ponujate uporabnikom?
11. Kako poteka dan pri vas (kompleksen dnevni red)?
12. Kakšni so rezultati?
13. Kako se meri vaša uspešnost delovanja?
14. Katere stvari vas motijo pri organizaciji in bi jih želeli spremeniti?
15. Kakšna je vaša strategija za prihodnost?

Vprašanja sem opremila tudi s podvprašanji, ki so bila pretežno odprtega tipa.

3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

Vzorec sestavlja pet organizacij in dva projekta, od tega dve slovenski organizaciji: Produkcijska šola in PUM ter tri finske: Silta Association, Hiša za mladostnice ter 10. razred na Finskem in dva finska projekta: projekt KOVA in projekt TRENO. Intervjuvala sem redno zaposlene mentorje organizacij oziroma projektov. Intervjuvanci imajo univerzitetno izobrazbo pedagoške oziroma družboslovne smeri. V vzorec so zajeti finski in slovenski delavci v teh organizacijah in projektih. Pri vprašalnikih je sodelovalo 7 zaposlenih, dva Slovenca in pet Fincev, njihova starost je bila v razponu od 35 do 55 let.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Za izdelavo diplomske naloge sem pripravila vprašalnik za zaposlene v organizacijah (oziroma projektih) na Finskem in v Sloveniji. S pomočjo mentorice Ulle Maije Takkunen sem na Finskem poiskala in organizirala obisk na treh organizacijah in dveh projektih s pomočjo mentorice Vesne Leskošek pa obiskala še dve organizaciji v Sloveniji.

Za vsako organizacijo sem se vnaprej dogovorila za termin izvajanja vprašalnika. Vse sem obiskala na organizaciji sami in se jim časovno prilagodila. Vse organizacije sem obiskala v med tednom v dopoldanskem času, pri nekaterih sem se zadržala tudi do zgodnjega popoldanskega delovnika. Držala sem se vprašalnika in se zaradi določenih podatkov, ki jih

vprašani niso vedeli na pamet vrnila proti koncu srečanja, nekatere podatke so preverili iz računalnika, za nekatera vprašanja pa so se obrnili tudi na sodelavce. Posebej težko je bilo na Finskem, saj sem vprašalnik izvedla v angleščini in sem morala pri kakšnem zastavljenem vprašanju obrazložiti vprašanje. Vprašanja sem prilagajala, tako da se nisem striktno držala vnaprej zapisanega vprašalnika. Upoštevala sem dejstvo, da je veliko težje odgovarjati v angleščini kot v materinem jeziku, zato sem vprašanja oblikovala jasno in čim bolj razumljivo.

Čeprav sem se držala vprašalnika sem po končanem vprašalniku (vseh 15 vprašanj) zmeraj postavila še vprašanja, ki so se mi porajala na samem mestu obiska.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Za obisk vsake organizacije (oziroma vodje projekta) sem si vzela en dan časa in v povprečju je vprašalnik trajal od dve do tri ure.

Iz obiska vsake organizacije (oziroma vodje projekta) sem zbrala odgovore, jih zaradi lažje primerjave razporedila v tabele. Opisala sem rezultate in primerjave. Za vsak obisk sem se predhodno najavila preko telefona in email-a, tako so bili vsi obveščeni o mojem prihodu in bili pripravljeni odgovarjati na moj vprašalnik. Odgovorili so na vsa vprašanja, ki sem jim jih zastavila.

Odgovore vprašanih sem zbrala skupaj in jih med seboj primerjala. Iskala sem podobnosti in razlike. Primerjala sem organizacije in projekte med državama.

4 REZULTATI RAZISKAVE IN RAZPRAVA

Rezultate raziskave sem pridobila s pomočjo vprašalnikov. Intervjuvala sem zaposlene na posamezni organizaciji oziroma projektu na Finskem in v Sloveniji. Zbrala sem vse odgovore in jih med seboj primerjala. Za lažje razumevanje podatkov sem rezultate zapisala v preglednice.

4.1. SPLOŠNI PODATKI O ORGANIZACIJI

Preglednica 4: Splošni podatki

	Status		Viri financiranja							
	vladna	nevladna	MŠŠ	ZRSZ	MOT	MOL	ESS	Donatorji	Privat sektor	RAY
Produksijska šola	X		X			X		X		
TIN (PUM)		X	X	X		X	X		X	
Silta-Association		X	X		X			X	X	
10. razred na Finskem	X		X		x					
Hiša za mladostnice		X								X
Projekt KOVA		X	X				X			
Projekt TRENO	X		X		X					

Produksijska šola je v sklopu Mladinskega doma Jarše kot program vzgoje in izobraževanja v ožjem smislu javno veljavni dnevni program, namenjen mladostnikom v starosti med 15. in 18. letom z vedenjskimi in čustvenimi težavami, ki zaradi narave težav niso vključeni v redni šolski sistem. Program financira Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ) in je za učence

brezplačen, Mestna občina Ljubljana (MOL) za obdobje treh let financira izvedbo projektov za učence in njihove starše (aktivno nazaj k naravi, šola za starše, spoznavanje drugačnosti, učenje drugačnega življenja za boljši jutri, skupina za starše, telefon in svetovalnica za starše, naravoslovni tabor), stroške programa zmanjšujejo s pomočjo donacij proizvajalcev izdelkov, ki jih pri izvajanju programa porabijo največ (papir, tekstil).

PUM program pri TIN Ljubljana je projektno učenje za mlajše odrasle in je javno veljavni izobraževalni program namenjen mladim v starosti od 15 do 25 let, ki so iz različnih razlogov pustili šolanje. Program PUM sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ), Zavod RS za zaposlovanje (ZRSZ), Mestna občina Ljubljana (MOL) in Evropski socialni sklad (ESS).

Silta-Association je organizacija, ki v svoj program vključuje mladostnike od 15 do 25 let. Deluje kot nevladni servis, ki vključuje mladostnika v izobraževanje in poklicno prakso. Silta Association je bila ustanovljena s strani lokalne skupnosti, tako se sofinancira s strani Mestne občine Tampere (MOT), Ministrstva za šolstvo in šport (MŠŠ), preko donatorjev in ima del privatnega sektorja (prodaja kuhinjskih elementov iz svoje delavnice oziroma manjše proizvodnje).

10. razred na Finskem je program namenjen učencem z učnimi težavami oziroma tistim učencem, ki si želijo izboljšati ocene za vpis v želeno poklicno oziroma srednjo šolo. Vključuje učence 15-16 leta starosti. Program se izvaja na osnovnih šolah čez celo šolsko leto, urnik je sestavljen iz teoretičnega in praktičnega dela, tri dni v tednu so učenci na šoli in dva dni imajo prakso na delovnem mestu, ki ga izberejo sami (npr. v trgovini, tovarni, frizerju,...) Program je vladni in se financira iz Ministrstva za šolstvo in šport (MOL) ter Mestne občine Tampere (MOT).

Hiša za mladostnice je nevladna organizacija in se financira izključno iz iger na srečo (RAY) Finnish Slot Machine Association. Organizacija je namenjena izključno mladostnicam starim od 12 do 28 let.

Projekt KOVA - nevladni projekt, financiran s strani Ministrstva za šolstvo in šport (MŠŠ) in Evropskega socialnega sklada (ESS). Namenjen je mladostnikom z učnimi težavami in težavami z vključevanjem v socialno okolje. Program je namenjen iskanju novih priložnosti

za posameznika (nadaljnjo šolanje, iskanje zaposlitve). Projekt je namenjen mladim od 15. leta naprej.

Projekt TRENO - vladni projekt (2003-2007) na lokalni ravni, namenjen mladostnikom, ki se po končani osnovni šoli znajdejo v težavah kot so vedenjske težave, iskanje samega sebe v težkem adolescentnem obdobju. Program je namenjen podpori mladim pri vključevanju v nadaljnjo šolanje oziroma zaposlitev. Program je financiran s strani Ministrstva za šolstvo in šport (MŠŠ) in Mestne občine Tampere (MOT).

4.2. KADROVSKA STRUKTURA V POSAMEZNI ORGANIZACIJI OZIROMA PROJEKTU

Preglednica 5: Kadrovska struktura

	Število redno zaposlenih	Število začasno zaposlenih	Število prostovoljcev
Produksijska šola	4	-	3
TIN (PUM)	1	3	10
Silta-Association	50	-	-
10. razred na Finskem	50	-	-
Hiša za mladostnice	2	-	12
Projekt KOVA	3	-	-
Projekt TRENO	1	-	-

V vseh organizacijah in projektih imajo redno zaposlene, število začasno zaposlenih je le v ljubljanskem PUM-u. Število prostovoljcev se pojavlja v obeh slovenskih organizacijah, na Finskem pa samo v nevladni organizaciji Hiša za mladostnice, v letu 2006 je bilo 12 prostovoljk. V Hiši za mladostnice sta redno zaposleni osebi ženskega spola. Medtem, ko so v drugih organizacijah zaposleni tako moški kot ženske. Največ je redno zaposlenih v nevladni organizaciji Silta–Association in 10. razredu na Finskem tam je v vsaki organizaciji redno zaposlenih kar petdeset oseb, ki so moškega in ženskega spola. Obe organizaciji sta veliki in je zato potreba po delovnih mestih toliko večja, medtem ko se pri samih projektih pojavlja manjše število zaposlenih. V obeh slovenskih organizacijah je število zaposlenih enako (štirje zaposleni), s tem da gre pri javnem zavodu Produksijske šole za štiri redno zaposlene, v PUM-u pa le za eno redno zaposleno osebo in za tri začasno zaposlene.

4.3. NAMEN IN CILJI ORGANIZACIJ OZIROMA PROJEKTOV

Preglednica 6: Namen in cilji organizacij oziroma projektov

	Namen organizacije oziroma projekta	Cilji organizacije oziroma projekta
Produksijska šola	- programi vzgoje in izobraževanja za mladostnike s posebnimi potrebami	- ohranjanje delovnih navad - poklicno usmerjanje - osvajanje novih veščin in znanj
TIN (PUM)	- projektno učenje za mlade - drugače o poklicih: projekt iz MŠŠ, psihološko testiranje, ZRSZ	- poklicno usmerjanje - dokončanje izobrazbe
Silta-Association	- poklicna praksa - rehabilitacija - posebno izobraževanje	- osnovni cilje je »normalno« življenje za mladostnika
10. razred na Finskem	- Osnovna šola - 10. razred za mladostnike, za izboljšanje vedenjsko učnih težav	- izboljšanje ocen - možnost poklicne prakse
Hiša za mladostnice	- delovanje organizacije namenjeno za mladostnice z različnimi potrebami pri odraščanju (samopodoba, okolje,...)	- ponuditi poseben prostor mladostnicam - razvijanje novih metod dela - nuditi pomoč in podporo pri odraščanju
Projekt KOVA	- program za posebno izobraževanje	- program za posebno izobraževanje
Projekt TRENO	- delovanje organizacije namenjeno vzpodbujanju osipnikov za novo pot	- preprečevanje socialne izključenosti - razvijati osebnostno rast - poklicno usmerjanje

Nameni organizacij in dveh projektov na Finskem in v Sloveniji so navidezno različni večina je povezana z načinom usposabljanja vzgoje, izobraževanja in učenja za mlade. Vendar ne samo pridobivanju formalne izobrazbe ampak tudi učenju socialnih spretnosti, praktičnemu usposabljanju in izoblikovanju samopodobe.

Tudi cilji so zelo različni saj se nekateri navezujejo na poklicno usmerjanje, zagotavljanju ustreznega vsakdanjega življenja, bolj varnega okolja za odraščanje ali pridobivanja veščin in znanj.

4.4. STRUKTURA OSIPNIKOV V ORGANIZACIJAH OZIROMA PROJEKTIH

Preglednica 7: Struktura osipnikov v organizacijah oziroma projektih

	Kdo so osipniki						
	Mladostniki brezposelnih/ revnih staršev	Mladost. uživalci drog	Mladost. z učnimi težavami	Mladost. z vedenjskimi težavami	Mladost. staršev priseljencev	Mladost. staršev azilantov	Mladost. s psihičnimi, duševnimi težavami
Produkcijška šola			X	X	X		X
TIN (PUM)	X		X	X	X	X	X
Silta-Association	X	X	X				
10. razred na Finskem	X		X				X
Hiša za mladostnice					X		X
Projekt KOVA			X				
Projekt TRENO			X				X

Vse organizacije, projekta na Finskem in v Sloveniji (razen organizacije Hiša za mladostnice) označijo za osipnika mladostnika z učnimi težavami. Obe slovenski in tudi dve Finski organizaciji ter Finski projekt Treno označijo osipnika za mladostnika s psihičnimi, duševnimi težavami. Za osipnika kot mladostnika staršev priseljencev označita obe slovenski organizaciji in nevladna organizacija na Finskem Hiša za mladostnice. Mladostnika kot ospinika brezposelnih ali tudi revnih staršev označijo v slovenski organizaciji PUM in dve organizaciji na Finskem: Silta-Association in 10. razred. Kot osipnika, mladostnika uživalca drog označijo v Finski organizaciji Silta-Association. Osipnika staršev azilantov označijo v slovenski organizaciji PUM.

4.5. ŠTEVILO VKLJUČENIH OSIPNIKOV V ORGANIZACIJE OZIROMA PROGRAME ZA LETO 2006

Preglednica 8: Število vključenih v organizacije oziroma programe za leto 2006

	Število vključenih v organizacije oziroma projekte v letu 2006	Število vključenih moškega spola	Število vključenih ženskega spola
Produksijska šola	22	18	4
TIN (PUM)	29	27	2
Silta-Association	211	190	21
10. razred na Finskem	15	10	5
Hiša za mladostnice	88	-	88
Projekt KOVA	27	23	4
Projekt TRENO	89	ni podatkov	ni podatkov

Podatki za leto 2006 kažejo, da je bilo največ vključenih osipnikov v Finski organizaciji Silta- Association, na drugem mestu je Projekt TRENO, na tretjem pa Hiša za mladostnice.

V Sloveniji sta imeli obe organizaciji približno enako število osipnikov. Najmanj osipnikov je bilo v 10. razredu na Finskem (v eni izmed osnovnih šol v mestu Tampere).

Po številu osipnikov moškega spola jih je največ v Finski organizaciji Silta-Association, za njo jih je največ v slovenski organizaciji PUM in potem v Projektu KOVA. Organizacija Hiša za mladostnice ima program samo za osipnike ženskega spola.

Najmanj osipnikov moškega spola je bilo v letu 2006 v 10. razredu na Finskem. Največje število osipnikov ženskega spola je bilo v organizaciji Hiša za mladostnice, na drugem mestu je organizacija Silta-Association in na tretjem 10. razred na Finskem. Najmanj osipnikov ženskega spola je bilo v slovenski organizaciji PUM. Žal za Projekt TRENO ni podatkov o spolu osipnikov.

4.6. PROGRAMI ORGANIZACIJ OZIROMA PROJEKTOV

Preglednica 9: Programi organizacij oziroma projektov

	Učna pomoč	Trening socialnih veščin	Ustvarjalne delavnice	Funkcionalna znanja in veščine	Psihosocialna podpora	Individualna pomoč	Opravljanje poklicne prakse
Produksijska šola	X	X	X	X		X	
TIN (PUM)	X	X	X	X	X	X	
Silta-Association		X		X		X	X
10. razred na Finskem	X					X	X
Hiša za mladostnice		X	X	X	X	X	
Projekt KOVA	X						
Projekt TRENO		X		X		X	

Vsi programi organizacij oziroma projektov (razen Projekta KOVA) zajemajo individualno pomoč ospinikom. Vsi programi (razen organizacije Silta-Associaton in Projekta Kova) zajemajo trening socialnih veščin, funkcionalna znanja in veščine.

Tudi učno pomoč zajemajo vse organizacije in projekti (razen organizacije Silta-Association, organizacije Hiša za mladostnice in Projekta KOVA). Organizacije, ki zajemajo ustvarjalne delavnice so: Produksijska šola, PUM in Hiša za mladostnice. V Slovenski organizaciji PUM in Finski organizaciji Hiša za mladostnice imajo v svoj program zajeto tudi psihosocialno podporo.

4.7. REZULTATI ORGANIZACIJE OZIROMA PROJEKTA ZA LETO 2006

Preglednica 10: Rezultati organizacije oziroma projekta za leto 2006

	Mladostniki, ki so uspešno opravili program (2006)
Produkcijška šola	80%
TIN (PUM)	70%
Silta-Association	60%
10. razred na Finskem	90%
Hiša za mladostnice	70%
Projekt KOVA	50%
Projekt TRENO	ni podatkov

Z rezultati organizacije oziroma projekta za leto 2006 sem želela izvedeti, koliko mladostnikov je uspešno opravilo program (za leto 2006). Uspešno opravili program pomeni ali so se po končanem programu zaposlili ali nadaljevali šolanje.

Največji odstotek mladostnikov, ki so uspešno opravili program zajema kar 90% mladostnikov iz desetega razreda na Osnovni šoli v mestu Tampere na Finskem, na drugem mestu je Produkcijška šola, ki ima 80%, potem je organizacija PUM in Hiša za mladostnice z 70% in Silta-Association 60% ter Projekt KOVA z 50%, za Projekt TRENO žal ni podatkov.

4.8. OBSTOJ MREŽE PROGRAMOV NA RAVNI DRŽAVE

Preglednica 11: Obstoj mreže programov na ravni države

	IZVAJA programe v večih mestih po državi	NE IZVAJA programov v drugih mestih po državi
Produkcijška šola		X
TIN (PUM)	X	
Silta-Association	X	
10. razred na Finskem	X	
Hiša za mladostnice	X	
Projekt KOVA	X	
Projekt TRENO		X

Produksijska šola je samo ena v državi in tako se program ne izvaja v drugih mestih po Sloveniji, prav tako se projekt TRENO izvaja samo v mestu Tampere na Finskem.

Vse druge organizacije in projekt KOVA na Finskem in v Sloveniji imajo tudi v drugih mestih po državi svoj program.

4.9. STRUKTURA DNEVA NA ORGANIZACIJI OZIROMA PROJEKTU

Pri vprašanju kako poteka dan na sami organizaciji in projektu sem bila presenečena nad razlikami med samimi organizacijami in projekti, saj imajo nekatere organizacije in projekti zelo strukturiran dan druge imajo zelo ohlapnega. Primer zelo strukturiranega urnika za cel teden ima Produksijska šola, TIN (PUM), 10. razred na Finskem. Druge organizacije in oba projekta imajo pa bolj ohlapno in fleksibilno strukturo dneva.

Primer izredno strukturiranega dneva imajo na Produksijski šoli.

Tedenski urnik se načrtuje na timskih sestankih, praviloma za en teden vnaprej (glede na vključene mladostnike, načrtovane vsebine programa ter izpeljave projektov), posamezne vsebine pa planirajo za celo šolsko leto (tematski tedni, skupinski izleti, poklicno svetovanje).

Od septembra do konca aprila urnik poteka:

Ponedeljek, torek, sreda:

8.00 – 8.30	prihod v šolo in zajtrk (čas nabave hrane, priprave zajtrka, pospravljanja)
8.45 – 9.00	dnevno načrtovanje dela (napotki za delo v ateljejih)
9.00 – 13.00	delo po ateljejih, produkcija (splošni predmeti: računalništvo (R), funkcionalno opismenjevanje (MASLO), trening socialnih veščin (TSV); sitotisk, šivanje, fotografija, kuhanje)
13.00 – 14.00	kosilo, blagajna
14.00 – 14.30	rekreativne, sprostitvene dejavnosti
14.30 – 15.00	dnevna evalvacija dejavnosti (vsakodnevni evalvacijski sestanki: vrednotenje dela in počutja z mladostniki)
15.00 – 16.00 (skupina za starše poteka od 16.00 do 17.30)	ostalo strokovno delo: urejanje dokumentacije, nabava materialov, priprave za izvedbo pouka, po dogovoru individualno svetovanje staršem, srečanja skupine za starše

Četrtek:

7.00 - 9.00	tedenski sestanek tima
9.00 – 9.30	prihod v šolo in zajtrk
9.45 – 10.00	dnevno načrtovanje dela
10.00 – 12.00	delo po ateljejih, produkcija
12.00 – 13.00	kosilo, blagajna
13.00 – 14.30	generalno čiščenje prostorov tedensko pospravljanje in čiščenje prostorov PŠ
14.30 – 15.00	dnevna evalvacija dejavnosti

Petek:

8.00 – 8.30	prihod v šolo
8.30 – 9.30	zajtrk
9.30 – 10.00	priprava mladostnikov na sestanek skupine
10.00 – 12.00	tedenski sestanek skupine: sestanek z mladostniki namenjen vrednotenju dela, vedenja in počutja preteklega tedna in načrtovanju sledečega tedna
12.00 – 13.30	supervizija, drugo strokovno delo, individualni pogovori z mladostniki in/ali s starši

Primer ohlapnega, bolj fleksibilnega dneva poteka na organizaciji Hiša za mladostnice in sicer je njihov dan vedno nekoliko drugačen, saj nikoli ne vedo natančno koliko mladostnic jih bo tisti dan obiskalo. Včasih pripravijo različne delavnice in ne pride veliko deklet, včasih jim pa zmanjka prostora. V Hiši za mladostnice imajo dekleta dvakrat na teden čas za svoje aktivnosti. Po svoji izbiri lahko čas preživijo tako, da se pogovarjajo, berejo, poslušajo glasbo ali pa se lahko udeležijo skupinskih dejavnosti kot so gledanje filma ali kuhanja.

4.10. STVARI, KI ZAPOSLENE MOTIJO PRI SAMI ORGANIZACIJI IN BI SI JIH ŽELELI SPREMENITI

1. Produkcijska šola: Moti jih, da so vpeti v sistem otrok s posebnimi potrebami.
2. TIN (PUM): Želeli bi si več materialnih sredstev za izvajanje bolj kakovostnega programa in da bi bili zaposleni za nedoločen čas.
3. Silta-Association: Želeli bi si čim manj zapleteni sistem glede birokracije, ki jo imamo opraviti s samim osipnikom.
4. 10. razred na Finskem: Več dela imajo učitelji v desetem razredu z učenci, saj jih moti, da veliko pouka »prešpricajo« tudi vedenje teh mladostnikov je včasih težko obvladujoče. Želeli bi jih čim več naučiti, a hkrati porabijo preveč energije za mladostnikovo obnašanje pri pouku.
5. Hiša za mladostnice: Zaposlene moti delovni čas, ki je bolj pozno popoldanski oziroma večerni. Zaposleni bi si želeli tudi boljše zagotovilo glede zaposlitve, saj se nevladna organizacija financira izključno iz iger na srečo Finnish Slot Machine.
6. Projekt KOVA: Želeli bi si pridobili boljše prostore in tako mladim omogočiti lažji pristop do same osebe in najti skupno rešitev za nadaljevanje izobraževanja oziroma iskanju zaposlitve.
7. Projekt TRENO: Želeli bi si, da bi se njihov projekt razširil tudi v druga mesta po državi.

Vsaka organizacija in oba projekta imajo specifično težavo, stvar, ki jih moti in bi jo želeli popraviti, ampak na razmere žal nimajo velikega vpliva.

4.11. STRATEGIJE ORGANIZACIJ IN PROJEKTOV:

1. Produkcijska šola: Ostati na ravni javno veljavnega programa in razvijati našo organizacijo naprej v dobro osipnikov.
2. PUM: Vključevanje čim več mladih z manj priložnosti in doseči čim večjo zaposljivost le teh in status quo.
3. Silta–Association: Razvijati potek naše organizacije naprej, v smeri razvijanja novih produktov.
4. 10. razred na Finskem: Nadaljevati izobraževanje za mlade v desetem razredu, ki potrebujejo učno pomoč.
5. Hiša za mladostnice: Razvijanje dela na multikulturnem področju za mladostnice.
6. Projekt KOVA: Razvijati spretnosti, veščine in metode izobraževanja dela z mladimi.
7. Projekt TRENO: Podpirati in spodbujati mlado aktivno prebivalstvo za doseganje ciljev in vključevanje v skupnost.

Vse organizacije in projekti tako na Finskem kot v Sloveniji želijo še naprej delati z osipniki in se čim bolj truditi za kakovosten program, razvijanje novih stvari za čim boljšo vključevanje mladostnika v skupnost.

5 SKLEPI

- V Sloveniji imamo eno nevladno (TIN (PUM)) in eno vladno organizacijo (Produksijska šola) za osipnike.
- Na Finskem imajo dve vladni organizaciji in projekt (10. razred v Osnovni šoli in Projekt TRENO) in tri nevladne organizacije (Silta-Association, Hiša za mladostnice, Projekt KOVA) za osipnike.
- Vse organizacije (tako na Finskem kot v Sloveniji) in oba projekta (razen Finske organizacije Hiša za mladostnice) so delno ali pa v celoti financirane s strani Ministrstva za šolstvo in šport.
- Vse organizacije in Projekt TRENO (razen organizacije Hiše za mladostnice in projekta KOVA) so financirani s strani Mestne občine Ljubljane oziroma Mestne občine Tampere.
- Kot vir financiranja s strani Evropskega socialnega sklada se delno financirata Slovenska organizacija TIN (PUM) in Projekt KOVA.
- S strani donatorjev se financirata Produksijska šola in Silta-Association. S privatnega sektorja se financirata TIN (PUM) in Silta-Associaton. TIN (PUM) dobi tudi nekaj denarja iz Zavoda RS za zaposlovanje.
- Hiša za mladostnice pa se financira izključno iz RAY (igre na srečo) Finnish Slot Machine Association.
- V Sloveniji imajo v Produksijski šoli štiri redno zaposlene in tri prostovoljce, TIN (PUM) imajo eno redno zaposleno in tri začasno zaposlene ter deset prostovoljcev.
- Na Finskem imajo v vseh organizacijah in obeh projektih redno zaposlene in v nobeni organizaciji in na nobenem projektu ni prostovoljcev (razen v organizaciji Hiša za mladostnice imajo dvanajst prostovoljk).
- Nameni organizacij in dveh projektov na Finskem in v Sloveniji so navidezno različni, večina je povezana z načinom usposabljanja vzgoje in izobraževanja in učenju za mlade.
- Vendar nameni organizacij in projektov niso namenjeni samo za pridobivanje formalne izobrazbe ampak tudi učenju socialnih spretnosti, praktičnemu usposabljanju in izoblikovanju samopodobe.
- Cilji organizacij in obeh projektov na Finskem in v Sloveniji so zelo različni, saj se nekateri navezujejo na poklicno usmerjanje drugi zagotavljanju ustreznega vsakdanjega življenja, bolj varnega okolja za odraščanje ali pridobivanja veščin in znanj.

- Vse organizacije in projekta na Finskem in v Sloveniji (razen organizacije Hiša za mladostnice) označijo za osipnika mladostnika z učnimi težavami.
- Podatki za leto 2006 kažejo, da je bilo največ osipnikov v Finski organizaciji Silta-Association in sicer 211 najmanj pa v 10. razredu Osnovne šole v mestu Tampere in sicer 15.
- Tako na Finskem kot v Sloveniji prevladujejo osipniki moškega spola in sicer kar za dobro polovico vseh osipnikov.
- Vsi programi organizacij in Projekta TRENO (razen Projekta KOVA) zajemajo individualno pomoč osipniku.
- V Slovenski organizaciji TIN (PUM) in Finski organizaciji Hiša za mladostnice imajo v program zajeto tudi psihosocialno podporo osipniku.
- Učno pomoč osipniku ponujajo v svojem programu vse organizacije in projekti (razen Silta-Association, Hiša za mladostnice in Projekt KOVA)
- Organizacije, ki zajemajo ustvarjalne delavnice so: Produkcijška šola, TIN (PUM) in Hiša za mladostnice.
- Vse organizacije in projekt TRENO so usmerjene v individualno pomoč osipniku.
- Za leto 2006 rezultati kažejo, da je najvišji odstotek mladostnikov kar 90% (ki so uspešno opravili program organizacije oziroma projekta) iz 10. razreda na Osnovni šoli v mestu Tampere na Finskem, na drugem mestu je Produkcijška šola z 80%, na tretjem mestu je Hiša za mladostnice z 70%, Silta-Association z 60% ter Projekt KOVA z 50%.
- Produkcijška šola in Finski Projekt TRENO ne izvajata programa v drugih mestih po državi medtem, ko vse druge organizacije tako na Finskem kot v Sloveniji in Projekt KOVA izvajajo programe v večih mestih po državi.
- Po večini si organizacije in oba projekta želijo čim več materialnih sredstev za boljšo kakovost in izvedbo svojih programov.
- Skupno vsem strategijam organizacij in obeh projektov je to, da želijo nuditi pomoč in svetovanje čim več mladim z manj priložnosti.

6 PREDLOGI

Kljub malce ugodnejšim kazalcem, ki v zadnjem obdobju kažejo na zmanjševanje osipa in povečanje uspešnosti dokončanja izobraževalnega programa ter glede na mednarodno primerljive kazalce, ki kažejo na ugoden položaj Slovenije v evropskem okolju, je treba ugotoviti, da je nadaljnja skrb za mlade, ki se ne znajdejo najbolje v formalnem sistemu izobraževanja, izjemnega pomena. Predvsem gre za preprečevanje marginalizacije in socialne izključenosti mladih na osnovi pomanjkljive izobrazbe, ki onemogoča njihovo integracijo v družbo.

Relativno ugodni rezultati pri zmanjševanju stopenj osipa ne pomenijo, da ni treba razviti programov za osipnike. Že sama primerjava programov na Finskem in v Sloveniji nam pokaže kako bogato in pestro izbiro programov imajo na Finskem za osipnike, čeprav se Finska uvršča v sam vrh po majhnem številu osipnikov. Vsekakor pa Finska, ki nima tako velikega števila osipnikov ponuja in se iz leta v leto trudi obdržati oziroma razvijati nove programe za osipnike.

Ugotovila sem, da se Slovenija v primerjavi s Finsko, ubada z večjim finančnim primanjkljajem in posluhom za organizacije, ki se trudijo obdržati in delati v korist mladim osipnikom. V Sloveniji nimamo dovolj denarja za ustanovitev novih oziroma za raziskovanje osipa nasploh.

Do leta 1998 je podatke o prehodu mladostnika iz Osnovne v srednjo šolo, o šolskem uspehu dijakov in osipu v srednješolskem izobraževanju v Sloveniji skrbela Služba za poklicno svetovanje in štipendiranje pri Zavodu za zaposlovanje, ki je podatke zbirala za poklicno usmerjanje in svetovanje učencem. Od leta 1998 je za to dejavnost skrbelo Ministrstvo za šolstvo in šport (MMŠ), vendar se je v začetku tega desetletja dejavnost spremljanja osipa ustavila zaradi težav v financiranju in dvomov o tem, ali je taka dejavnost sploh v skladu z zakonom o varstvu podatkov.

Že samo dejstvo, da je stopnja osipnikov, ki uspešno zaključijo program v katerikoli Slovenski oziroma Finski organizaciji oziroma projektu zelo visoka oziroma v desetem razredu na Finskem celo 90% bi bilo potrebno tudi v prihodnje delati in se truditi v smeri

dobrih in kvalitetnih programov za osipnike-mladostnike, ki iz kakršnihkoli razlogov padejo iz sistema šolanja oziroma se znajdejo na brezciljni poti.

Osebnostno sem mnenja, da bi si Slovenija lahko vzela za zgled katerikoli program organizacije oziroma projekt iz Finske in bi gradila na njem. Na organizaciji Hiša za mladostnice so mi povedali, da je bil ta program zasnovan s strani Švedov in tako so tudi Finci začeli z izvedbo programov. Več kot dobro bi bilo imeti v Osnovnih šolah po Sloveniji deseti razred v katerem bi si učenci lahko pridobili več znanja, ki ga v prejšnjih letih niso pridobili, učenci so tudi za leto dni starejši in imajo bolj jasne cilje o svoji izobraževalni poti naprej.

Enostavno se v desetem razredu mladostniku ponudi idealna priložnost za ponoven vzpon iz dna v katerem se mladostnik znajde.

Menim, da bi moralo biti v Sloveniji več posluha za financiranje programov za osipnike, če bi se vsako leto posebej bolj izpostavil visok odstotek osipnikov, ki uspešno zaključijo program. Prepričana sem, da bi mestne oblasti in nasploh država videla, da je boljše naložba financiranje v programe za različne organizacije oziroma projekte, kot pa da se financira mlade, ki se znajdejo na robu preživetja in so potrebni denarne socialne pomoči.

Na Finskem vidim prednost tudi v tem, da se vse oziroma večina nevladnih in neprofitnih organizacij financira z denarjem iz iger na srečo Finnish Slot Machine Association. V Sloveniji pa iz iger na srečo Loterije Slovenije zbrana sredstva namenijo za financiranje dejavnosti invalidskih in humanitarnih ter športnih organizacij, na žalost pa nič sredstev ne namenijo za organizacije oziroma projekte za osipnike.

7 VIRI IN LITERATURA

Uporabljena literatura:

1. Bajželj, B. (2004). Primerjava produkcijske šole na Danskem in v Sloveniji. Pedagoška fakulteta. Diplomaska naloga. Ljubljana.
2. Bezič, T. in več avtorjev (2006). Informiranje in svetovanje za vseživljenjsko učenje in razvoj kariere v Sloveniji. Ljubljana. Andragoški center Slovenije.
3. Bezič, T. (2001). Šolski neuspeh pomemben vzrok socialne izključenosti. Šolsko svetovalno delo, letnik 2001, št. 1-2: 5-22.
4. Bucci, M. (2000). Dropping Out and Secondary Education (coordinator Alessandro Cavalli 1997-1999). Evropska komisija.
5. Čufar, J. (2004). Odpisniki ali osipniki – mladi, ki so predčasno zapustili sistem rednega šolanja – hitra ocena in seznam možnih odgovorov. Fakulteta za socialno delo. Diplomaska naloga. Ljubljana.
6. Delors, J. (1996). Učenje: Skriti zaklad, Poročilo mednarodne komisije o izobraževanju za enaindvajseto stoletje, pripravljeno za UNESCO. Ljubljana. Prevod Ministrstvo za šolstvo in šport.
7. Eurydice, (1994). Measures to combat failure at school: a challenge for the construction of Europe. Luxembourg: Office for official Publications of the European Communities.
8. Fiske, E. B. (1998). Wasted opportunities: when school fail: repetition and drop - out in primary schools. Paris : Unesco.
9. Fras, I. (2003). Vloga mentorja v projektnem učenju za mlajše odrasle – PUM. Fakulteta za socialno delo. Diplomaska naloga. Ljubljana.
10. Frkač, J. (1998). Hiša izgubljenih sanj. Ljubljana. Tiskarna Tone Tomšič.
11. Glasser, W. (1998). Teorija izbire: Nova psihologija osebne svobode. Radovljica. TOP.
12. Hendry, L., Shucksmith, J., Glendinning, A. (1993). Young people's leisure and lifestyles. London, Routledge.
13. Ignjatović, M. (2004). Vzgoja in izobraževanje, letnik 2005, št. 5: 105-126.
14. Izobraževanje odraslih (2000). Interno gradivo PUM.

15. Izobraževalni programi – Projektno učenje za mlajše odrasle. Odredba objavljena v Uradnem listu RS št. 63-6025/1999 z dne 6.8.1999.
16. Klenovšek, B. (1995). Učni uspeh in otrokova samopodoba. Izbor prispevkov ob 40 – letnici. Ljubljana. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
17. Kramberger, A. in več avtorjev (2007). Zaposljivost v Sloveniji. Ljubljana: Založba FDV
18. Kotnik, M (2004). Začasni umik iz formalnega sistema izobraževanja – odklon od »pričakovanega in načrtanega« ali druga priložnost? Socialna pedagogika, letnik 2004, št.1: 65-77.
19. Kožuh, B., Lukša, I., Rant, M., Steiner, T. (1996). Temeljni koncept produkcijske šole. Interno gradivo. Ljubljana. Prehodni mladinski dom.
20. Kranjc, T. (1999). Analiza popravnih izpitov v zborniku. Poklicna orientacija na razpotju. Bled. AVEG.
21. Kranjc, T. (1999). Izstop dijakov iz srednjih šol. Vzgoja in izobraževanje, letnik 1999, št. 2: 22-28.
22. Mahmutović, L. (2006). Mladi in brezposelnost. Fakulteta za upravo. Diplomsko naloga. Ljubljana.
23. Mesec, B. (1997). Metodologija raziskovanja v socialnem delu II (študijsko gradivo). Ljubljana. Visoka šola za socialno delo.
24. Pol stoletja, V središču obrobja, mladinski dom Jarše, ekskluzivno (2006). Interno gradivo.
25. Skelton, T., Valentine, G. (1998). Cool places. Geographies of youth cultures. London, New York, Routledge
26. Ule, M. in več avtorjev (2003). Kakovost življenja otrok in mladostnikov v Sloveniji. Študija primera osipništva. Raziskovalno poročilo. Ljubljana. FDV

Internetni viri:

1. www.siltavalmennus.fi
2. www.oph.fi
3. www.cimo.fi
4. <http://www.mss.gov.si/>
5. <http://www.tin-ljubljana.si/>
6. <http://www.mdj.si/>
7. <http://www.ess.gov.si/>
8. http://europa.eu.int/comm/education/achive/po_ledu/reports_en.html
9. <http://ism.cpi.si>
10. <http://kova-projekti.nettisivut.fi>
11. <http://www.loterija.si/>
12. <http://www.ray.fi/inenglish/index.php>

8 POVZETEK

V preteklosti so bili tudi nekvalificirani ali zelo nizko kvalificirani delavci sposobni najti delo. Danes pa se od mladega človeka zahteva vedno višja izobrazba oziroma imajo mladi z višjo stopnjo dosežene izobrazbe mnogo boljše zaposlitvene možnosti. Mladi osipniki se pogosto znajdejo na spisku težko zaposljivih oseb ali pa opravljajo slabo plačana dela in dela na črno. Tako se mladi znajdejo na robu družbe in tako so odvisni od staršev, socialnih služb ipd. Škoda, ki jo imajo posamezniki, se ne meri le v denarju, temveč tudi z zmanjševanjem enakopravnega sodelovanja v družbenem življenju.

V Sloveniji se o problemu osipništva govori šele od 90. leta prejšnjega stoletja. V Skandinavskih državah kot je lep primer Finska pa se je o tem govorilo že veliko prej in tako so bile tudi potrebe in razvoj organizacij, projektov za osipnike veliko prej ustvarjene.

V letu 1998 je bila stopnja osipa za EU-15 20,5% in se je do leta 2006 zmanjšala le za 3,5%, na Finskem pa je bila stopnja osipa leta 2006 le 10,3%.

Zanimivo je to, da se je Finska toliko prej zavedala problema osipništva, kljub temu, da je odstotek osipnikov na samem repu Evropskih držav. Finska je v primerjavi s Slovenijo dejansko ustanovila veliko več organizacij tako, vladnih kot nevladnih, ki pomagajo mlademu človeku, osipniku na njegovi poti do cilja. V Sloveniji je bil problem osipništva pozen pojav med temami javne politike. Finska in Skandinavske države pa veljajo kot države s posluhom za socialo. Žal je v Sloveniji še vedno premalo denarja, ki bi se namenil tako javnim zavodom kot tudi neprofitnim organizacijam, ki bi se ukvarjale z osipniki.

Z načrtnim in intenzivnim delom na področju dela z osipniki bi lahko dosegli spremembe vzdušja v družbi glede stereotipov, ki jih ljudje imajo o osipnikih. Posledično bi pa dobri programi prinesli tudi vsakemu posamezniku (osipniku) po končanem programu več veselja do življenja.

9 PRILOGE

PRILOGA ŠT. 1: Vprašalnik za zaposlene

1. Opis organizacije (vladna, nevladna, itd)?

Description of an organisation (governmental, non-governmental etc)?

2. Kako se ta organizacija financira?

Means of financing of the organisation?

3. S čim vse se ta organizacija ukvarja?

Fields of occupation of the organisation?

4. Koliko redno zaposlenih ima organizacija in koliko prostovoljcev?

How many employees and how many volunteers does the organisation have?

5. Ali se izvaja program v večih mestih v državi?

Is this program also in other cities in your country?

6. Kakšna je struktura osipnikov so to (npr. otroci migrantov, revni, ipd.)?

Who are drop-outs (for example children of the migrants, the poor, etc)?

7. Koliko osipnikov se vključi v vaš program?

How many drop-outs participate in the programme?

8. Koliko je uporabnikov moškega in koliko ženskega spola?

What is the ratio of male to female users?

9. Kakšni so cilji te organizacije oziroma projekta?

What are the main goals of this organisation or project?

10. Kaj ponujate uporabnikom?

What do you offer to the users?

11. Kako poteka dan pri vas (kompleksen dnevni red)?

How does an ordinary day look like in your organisation?

12. Kakšni so rezultati?

What are the results?

13. Kako se meri vaša uspešnost delovanja (je to število tistih, ki se vrnejo v redno šolanje ali kaj drugega)?

How do you measure the success of your activity (according to the number of participants who continue with regular schooling or something else?)

14. Katere stvari vas motijo pri organizaciji in bi jih želeli spremeniti?

What things bother you most about the organisation and you would like to change?

15. Kakšna je vaša strategija za prihodnost?

What is your future strategy?

